

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INST FÖR KOST- OCH IDROTTSVETENSKAP

Maten – ett mål för livet

Personals och föräldrars uppfattningar om barns lärande i projektet
Sinnenas mat i förskolan

Ann-Margrethe Svenson

Uppsats/Examensarbete:	15 hp
Program/kurs:	Examensarbete inom lärarprogrammet i hushållsvetenskap, LHK 410
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	Vårterminen 2011
Handledare:	Marianne Pipping Ekström
Examinator:	Ann Glerup

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INST FÖR KOST- OCH IDROTTSVETENSKAP

Titel:	Maten – ett mål för livet Personals och föräldrars uppfattningar om barns lärande i projektet <i>Sinnenas mat i förskolan</i>
Författare:	Ann-Margrethe Svenson
Uppsats/Examensarbete:	15 hp
Program/kurs:	Examensarbete inom lärarprogrammet i hushållsvetenskap, LHK 410
Nivå:	Grundnivå
Handledare:	Marianne Pipping Ekström
Examinator:	Ann Gleerup
Antal sidor:	61
Termin/år:	Augusti 2011
Nyckelord:	Förskolepedagogik, hem- och konsumentkunskap, hälsofrågor, kokbok, pedagogik, språkutveckling

Sammanfattning

Denna studie handlar om hur personal och föräldrar uppfattar hur och vad barn lär sig i projektet *Sinnenas mat i förskolan*. Två förskollärare, en barnskötare, en måltidspersonal, en kock, en skådespelare och två föräldrar blir intervjuade i syfte att undersöka den deltagande personalens och föräldrarnas uppfattning om vad och hur barnen lärde sig i projektet. Perspektiv och teorier som rör barns lärande och matvanor, hur idén till projektet väcktes och en beskrivning av projektet *Sinnenas mat i förskolan* presenteras.

Tanken är att man börjar med hem- och konsumentkunskap i tidigare åldrar, redan på förskolan, med mål att kunna förbättra barns matvanor. Man utgår från ett praktiskt-estetiskt ämne såsom hem- och konsumentkunskap och till det naturligt knyter andra teoretiska ämnen. Projektidén är att arbeta med maten som mål och medel i förskolan. Barnen lagar mat, äter maten vid en måltid, skriver recept på datorn, målar bilder av maten och sätter samman det i en kokbok.

Resultatet visar på en hel del intressanta kunskaper och perspektiv på lärande. Förutom den nyfikenhet, motivation och lust och lära som vuxna och barn utstrålade genom sin livsglädje och energi i projektet, växte ett lärande fram i form av stärkt självförtroende, matematiska och naturvetenskapliga kunskaper och språkutveckling. Måltids- och pedagogisk personal beskrev att barnen fått ett större intresse och lustfyllt förhållande till mat. Den pedagogiska personalen poängterade att barnen i projektet utvecklat språket och intresset för bokstäver.

Kommunikationen via bloggen som användes i projektet är också ett intressant lärande både för personal och för föräldrar.

Den deltagande personalen och föräldrarna uppfattade att barnen i projektet *Sinnenas mat i förskolan* visade ett större intresse för mat, åt mer grönsaker, lärde sig att hantera och använda redskap vid matlagning, lärde sig om källsortering, att skriva bokstäver och ord, att använda nya begrepp och nya ord, att uttrycka sig med både färg och ord och stärkte självkänslan. Undersökningen kan ligga till grund för ytterligare forskning om barns matvanor och lärande.

Innehållsförteckning

Inledning	
Bakgrund	5
Perspektiv o teorier på barns lärande o matvanor	5
Perspektiv på maten o måltiden	5
Styrdokument	8
Olika teorier om barns lärande	9
Sapere – metoden	11
Metoden ”att skriva sig till läsning”	12
Reggio Emilia pedagogik	12
Pedagogisk dokumentation	13
Projektet Sinnenas mat i förskolan	14
Projekt att bygga på	15
Beskrivning av projektet	16
Övergripande mål, delmål o strategier	16
Förskolan, barngruppen o organisationen	17
Den pedagogiska idén i projektet	18
Metoden att göra en egen kokbok	19
Beskrivning av arbetet i projektet	19
Sammanfattning o analys av projektet	23
Syfte och frågeställning	26
Metod	27
Kvalitativa intervjuer som forskningsmetod	28
Urval	29
Genomförande av intervjuer	29
Bearbetning av insamlade intervjuer	31
Etiska överväganden	31
Kvalitetssäkring, reliabilitet, validitet, generaliserbarhet	32
Resultat	35
Respondenter	35
Barnens lärande	36
Bra matvanor	36
Att hantera redskap vid matlagning	38
Att källsortera	39
Att skriva o språkutveckling	40
Att rita och måla	42
Att stärka självkänslan	43
Vägen till lärande	44
Maten som inspiration	44
Arbetsprocessen som gav struktur	45
Hur uppfattades vuxna som förebild?	47
Vad betydde bloggen som kommunikation?	49
Diskussion, metoddiskussion o förförståelse	50
Resultatdiskussion	52
Referenslitteratur	58
Bilaga 1	Projektbeskrivning
Bilaga 2 o 3	Intervjufrågor
Bilaga 4	Presentation av respondenter
Bilaga 5 o 6	Barnens ritning o text

Inledning

”Vad ska vi laga för mat idag?” frågar Borat, 5 år, när han kommer springande och möter mig i dörren.

”Idag när vi har lagat mat och ätit, vill jag skriva en kokbok” säger Klara, 4 år, och tittar allvarligt på mig med sina stor, bruna ögon.

Denna studie utgår ifrån hur två förskollärare, en barnskötare, en måltidspersonal, en kock, en skådespelare och två föräldrar uppfattar barns lärande i pilotprojektet *Sinnenas mat i förskolan*. Citaten överst på sidan kommer från barnen på den förskola som deltog i projektet. Projektet är ett exempel på hur man på lokal nivå kan arbeta med hälsofrågor i förskolan. Målet med projektet var att bidra till att förbättra barns hälsa genom att främja bra matvanor, att laga mat, att göra en egen kokbok och att ge barnen god självkänsla och rörelseglädje.

Maten ger näring och energi och är en inspirations-, motivations- och glädjekälla, ett arbetsverktyg, ett kommunikationsmedel (Ekström, 1990) och den kan utveckla många nya, spännande kunskaper. I denna undersökning presenteras hur personal och föräldrar uppfattade vad och hur barn, 3 till 6 år, lärde sig i projektet *Sinnenas mat i förskolan* utifrån maten.

Bakgrund

Under rubriken bakgrund presenteras relevant forskning som berör lärande, forskning som berör omsorg och pedagogik i förskolan och forskning om förskolepersonalens attityd till maten och måltiden som daglig aktivitet på förskolan. Här beskrivs också projektet *Sinnenas mat i förskolan*.

Perspektiv och teorier som rör barns lärande och matvanor

Perspektiv på maten och måltiden

Maten är intressant ur många perspektiv. Folkhälsoinstitutet beskriver forskning som visar på matens inverkan på vår hälsa. I kostdoktors blogg (Dr Amen, D., Amen Clinics, 2011) finns artiklar om hur maten påverkar prestationsförmågan, kan förebygga de vanligaste hälsoproblemen, påverkar barns koncentrationsförmåga vid ADHD (Dr Pelser, L., M et al. , 2011) och rent medicinskt påskyndar läkningsprocesser efter operationer. I rapporter från Livsmedelsverket beskrivs svenska barns hälsa jämfört med många andra delar av världen som förhållandevis bra. I mindre gynnade områden i Sverige är det dock vanligare med fysiska och psykiska hälsoproblem. Bra matvanor och rörelsevanor är en grundförutsättning för att barn ska må bra samtidigt är det svårt för föräldrar att värja sig från det överflöd av energitäta och näringsfattiga livsmedel som finns på marknaden. När det gäller aktiviteter så är det mycket som uppmanar till stillasittande.

År 2003 genomfördes en riksomfattande kostundersökning på 4-åringar, barn i årskurs 2 och barn i årskurs 5 (Riksmaten-barn, 2003). Man kom i undersökningen fram till att barnen åt för mycket godis, läsk, glass, snacks och bakverk. En fjärdedel av den energi barnen fick i sig kom från dessa livsmedel. Dessa livsmedel gav en stor andel av mättade fettsyror, transfetter och tillsatt socker. Den förändring som var mest önskvärd var att halvera konsumtionen av dessa livsmedel. Det skulle förbättra barnens kost avsevärt. Barnen åt bara hälften av den rekommenderade mängden grönsaker och frukt som är 400 g/dag. För att få en välbalanserad kost borde barnen öka sitt intag med det dubbla.

Övervikt bland barn är ett växande problem i västvärlden. Enligt rapporter från Livsmedelsverket blir allt fler barn överviktiga (Livsmedelsverket, 2011).

I en studie från Göteborg framkom att fetma bland 10-åringar var fyra gånger vanligare i början på 2000-talet, än på 1980-talet (Mårild et al, 2004).

Måltiden är en väl avvägd blandning av god mat, omsorg, engagemang, nära relationer, estetik, sinnesupplevelser och spontana mänskliga känslor och stämningar anser bland annat Pipping Ekström (1990) och Juul (2001). Juul anser att en måltid inte är en plats att uppfostra barn eller att ändra på beteenden utan att det är platsen där vi kan mötas och uppleva vår familj precis som den är idag. Vill man ändra på beteenden ska man göra det vid ett annat tillfälle. Juul (2001) beskriver den pedagogiska processen som kan ske i hemmets kök att involvera barnen i att smaka och lukta, jämföra, få känna, använda händerna ögonen och näsan och göra detta tillsammans vuxna och barn en till två gånger i veckan. ”Det är en fråga om hur vi använder den tid vi har” (Juul, 2001, s 33). Barn som får dessa smak- och sinnesupplevelser bevarar dem i minnet för alltid. De blir viktiga referenspunkter i livet. Enligt Juul är maten som serveras vid matbordet en symbol för föräldrarnas engagemang, kärlek och omsorg. Han anser att det är viktigt att föräldrarna lever ett vuxenliv tillsammans med barnen t ex att laga mat tillsammans.

Idag tillbringar många barn mycket tid på förskolan. Ett barn vars föräldrar arbetar heltid tillbringar ca 200 dagar/år på förskolan (Ekonomifakta, 2009). Tre måltider per dag serveras i förskolan det blir ca 600 måltider om året per barn. Den pedagogiska måltidens syfte enligt Livsmedelsverket är att barn och vuxna ska äta tillsammans och att de vuxna ska vara förebilder och stöd för barnen (Livsmedelsverket, 2009). Samtal, grupp känsla och samarbete utvecklas vid måltiden. Måltiden är ett perfekt tillfälle för god ”pedagogisk verksamhet, där omsorg, fostran och lärande bildar en helhet” (Skolverket Lpfö 98 rev 2010).

Sepp (2002) studerade förskolebarns matvanor i sin doktorsavhandling. Ett skäl till att studera förskolebarnens matvanor är att barnen är en sårbar grupp både nutritionellt och socioekonomiskt, menar Sepp. Syftet med undersökningen var att kartlägga förskolebarnens energi-, närings- och livsmedelsintag, att jämföra om intaget av vatten eller mjölk till lunchen påverkade energi- och näringsintaget, att studera förskolepersonalens värderingar och beteenden beträffande barnens mat och måltider och hur det influerade barnen och att beskriva

barnens egna erfarenheter av mat och måltiden på förskolan. Ett hundra barn i åldern 3 - 5 år kostregistrerades under 7 dagar. Resultaten visar att barnen hade ett tillfredställande energi- och näringsintag totalt sett under dagen jämfört med nordiska näringsrekommendationer. Det genomsnittliga energiintaget på förskolan var däremot lågt jämfört med riktlinjerna för barnomsorgen. Barn som vistas ca 8 timmar/dag på förskolan bör få 65 procent av sitt energiintag där. Barnens dagliga intag av energi och näring var inte beroende av om det serverades mjölk eller vatten som dryck till lunchen. Barnen förknippade maten och ätandet med regler och normer, vad man inte får göra. Personalens brist på utbildning och kunskaper om maten och måltidens betydelse resulterade i en osäkerhet om deras roll som vägledare i måltidssituationer men trodde att de var bättre rustade än föräldrarna att utbilda barn om mat. De flest av personalen hade en klar bild av vad som menades med en pedagogisk måltid. Det var att hjälpa och stödja barnen att klara sig själva samt att vara en förebild vid måltiden. Det var inte vanligt att mat användes i den pedagogiska verksamheten. Sepp anser sammanfattningsvis att förskolepersonalens roll har förändrats de senaste åren och att de saknar en solid grund att integrera mat och måltider i det dagliga arbetet som förskollärare och barnskötare. Sepp studerade också måltidens roll i förskolan och konstaterade att måltidspersonalen som arbetade med maten i köket inte kände sig som om de var en del av förskolans dagliga verksamhet.

Johansson och Pramling Samuelsson har i en artikel i *Pedagogisk forskning* i Sverige, 2001, diskuterat och beskrivit "Omsorg – en central aspekt av förskolepedagogiken" och använt måltiden som utgångspunkt då de analyserat relationen mellan pedagogik och omsorg därför att den har inslag av såväl lärande som omsorg. De utgår från teorin om livsvärlden som Merleau-Ponty (1962) beskriver. Han anser att en viktig del i teorin om livsvärlden är att människan varseblir, erfar och upplever världen genom sin levda kropp. Kroppen är en enhet av sinnen, tankar, känslor, språk och motorik där det fysiska är integrerat med det psykiska. Kroppen är sammanlänkad med världen genom att människan är i ständig interaktion med allt hon möter i denna, samtidigt som kroppen är ständigt närvarande i allt hon gör. (Merleau-Ponty, 1962) För att ett pedagogiskt möte ska komma till stånd krävs ett engagemang i och en omsorg om barnets livsvärld, resonerar Johansson och Pramling Samuelsson. "Om pedagogisk verksamhet saknar dimensionen av omsorg, kommer pedagoger inte att möta och involvera barnet i sin helhet med dess tänkande, sinnlighet och kroppslighet" (*Pedagogisk forskning i Sverige*. 2001, s 83). Skolverket, Läroplanen för förskolan – 98 rev 2010, framhåller att förskolan skall erbjuda barnen en god pedagogisk verksamhet, där omvårdnad,

omsorg, fostran och lärande bildar en helhet. Johansson och Pramling Samuelsson (2001) valde måltiden som underlag för analys för att måltiden i sig är en situation som har med vård att göra, bibehåller livet, kan genomföras omsorgsfullt med närhet och känslor och är en aktivitet i förskolan som inbegriper såväl omsorg som lärande. Både barnen och personalen äger ett gemensamt intresse som är maten. De anser att genom att möta barnen från barnens perspektiv genom att bekräfta barnen sinnligt, känslomässigt och tankemässigt och vara medvetna om den pedagogiska strävan som vuxna har förenar man omsorg och lärande till en helhet. Omsorgen blir en del av pedagogiken. ”Det handlar om att se omsorg och lärande som sammanvävda aspekter i det pedagogiska arbetet med barn” (Johansson & Pramling Samuelsson, 2001, s 99).

Genom att arbeta med maten som i projektet *Sinnenas mat i förskolan* förenar man omsorg och pedagogik. Att barnen måste äta för att upprätthålla livet är ett basalt behov och omsorg om barnet, att man lär barnen vad mat är och hur man skall tillaga den är att förena omsorgen och pedagogiken. Omsorgen om barnen och maten och att barnen tillagar och äter maten har en pedagogisk innebörd.

Styrdokument

Förskolan ska lägga grunden för ett livslångt lärande. Verksamheten ska vara rolig, trygg och lärorik för alla barn som deltar. Förskolan ska erbjuda barn en god pedagogisk verksamhet där omsorg, fostran och lärande bildar en helhet (Skolverket Lpfö 98 rev 2010). Den stora utmaningen för lärarna i förskolan ligger i att förena barns egna mål för lärande med de samhälleliga målen, på så sätt att barns lust till lärande kvarstår, ökar och utmanas (Pramling Samuelsson & Sheridan, 2006). Lärarnas uppgift i förskolan är att ge barnen upplevelser och erfarenheter av olika slag. Genom att barn får erfarenheter av en viss form av samspel med en vuxen, utvecklas deras kognitiva förmåga. Hur ser barns lärande ut? Barns lärande sker på flera olika sätt. De lär genom konkret handlande, genom interaktion och kommunikation med andra barn, genom att imitera, genom att titta på TV och i böcker etc. Barn lär sig med andra ord genom att de uppfattar sin omvärld med alla sina sinnen, ständigt och jämt, anser Pramling Samuelsson och Sheridan (2006).

Förskolan ska sträva efter att varje barn ska utveckla sin motorik, koordinationsförmåga och kroppsuppfattning samt förståelse för vikten av att värna om sin hälsa och sitt välbefinnande, tillägnar sig och nyanserar innebörden i begrepp, ser samband och upptäcker nya sätt att förstå sin omvärld, utvecklar sin skapande förmåga och sin förmåga att förmedla upplevelser, tankar och erfarenheter i många uttrycksformer som lek, bild rörelse, sång, musik, dans och drama, utvecklar intresse och förståelse för naturens kretslopp och för hur människor, natur och samhälle påverkar varandra (Skolverket Lpfö 98 rev 2010).

”Att undervisa innebär att inta ett pedagogisk förhållningssätt i syfte att nå ett aktivt lärande” (Pramling Samuelsson & Sheridan, 2006 s 100).

Det står ingenstans i läroplanen för förskolan något skrivet om mat, måltiden eller den pedagogiska måltiden (Skolverket Lpfö 98 rev 2010)

Olika teorier om barns lärande

Teorin om de multipla intelligenserna lanserades av Gardner (1983). Gardner skiljer ut sju skilda intelligenser, språklig, logisk-matematisk, musikalisk, visuell/spatial, kroppslig-kinestetisk, självkänedom och social. Genom att stimulera alla dess intelligenser från en individuell utgångspunkt, genom att arbeta med projekt och olika former av självbedömning, ger man barn bättre möjligheter att utvecklas efter sin potential anser Gardner (1983).

I arbetet med maten, matlagningen, skriva recept, måla och att göra en kokbok stimuleras flera olika intelligenser hos barnen och de får en större möjlighet att utvecklas efter sin förmåga.

Dunns lärstilsmodell eller lärstilpedagogik, The Dunn & Dunn Learning Style Model, enligt Boström, handlar om individers olika sätt att lära in. Det handlar om barns olika förmåga att koncentrera sig, processa och behåll nya kunskaper. Det handlar om att varje barn har sin lärstilstyrka och att barnet lär mer genom sin egen lärstilsstyrka än genom sin lärares. Man pratar om ljus, design, tidpunkt, sinnena och informationsbearbetning som olika preferenser som påverkar och stimulerar inläringen. Modellen består av 5 stimuli som tillsammans är uppdelade i 20 olika faktorer. Alla individer har en lärstil. ”Lärstilar är en uppsättning biologiska och utvecklingsbara faktorer i en individs personliga karaktärsdrag som gör

identiskt lika instruktioner, miljöer, metoder och källor effektiva för vissa och ineffektiva för andra” (Boström, 2009).

Säljö (2000) beskriver lärandet ur ett sociokulturellt perspektiv, ett samspel med andra. Det är genom interaktionen mellan människor som kunskap skapas och förvaltas. Människan är beroende av kommunikation och samspel anser Säljö. Sambandet mellan maten, att laga mat, måltiden och Säljös teori finns då matlagning och måltiden ger möjlighet för barnen att samspela och kommunicera. Säljö (2000) menar att lärandet sker i allt man gör. Han skiljer på fysiska och intellektuella redskap. Intellektuella redskap är då språk och tänkande och fysiska redskap är materiella redskap såsom knivar, rivjärn, potatisskalare osv. När man lagar mat använder man både språk, tankar och redskap. Barnen pratar med pedagogen och med varandra och då skapas ny kunskap. När barnen lär sig språket, nya begrepp och användandet av redskapen har de lärt sig nya kunskaper som de delar med varandra. De pratar och delger sina föräldrar sina nya kunskaper och då sker ett nytt samspel och nya kunskaper utvecklas. När barnen sitter samlade vid måltiden förs ett samtal mellan pedagoger och barn, frågor ställs, då sker ett lärande även om det primära är att äta.

Molander (1993) närmar sig kunskap genom dess aktiva sida. Kunskap i användning, levande kunskap, kallar han det. Molander utgår från kunnande som en form av uppmärksamhet. Kunskap i handling är den levande kunskapen, den levande kroppens kunskap som är i ständig rörelse i växlingen mellan inlevelse och distans, mellan reaktion och reflektion, mellan del och helhet och mellan tillit och kritik. Han talar också om den ”tysta” kunskapen i att behärska färdigheter som används i många praktiska situationer när man ska lösa olika situationer (Molander, 1993).

Pramling Samuelsson och Sheridan (2006) tar i boken ”Lärandets grogrund” upp perspektiv och förhållningssätt i förskolans läroplan Lpö-98. De påtalar att de första åren i ett barns liv består av ett ständigt utforskande av omvärlden, vilket barnen erövrar genom att utveckla kunskaper av olika slag. De lyfter fram att barn är kompetenta och hur förskolan kan stödja, stimulera och utmana barns livslånga lärande i riktning mot de mål som läroplanen anger. De menar att utmärkande för förskolans pedagogiska tradition är strävan efter en helhetssyn på lärandet. De områden som man bl a arbetar med i förskolan är jagutveckling, den sociala kompetensen, begreppsbyggnad och kommunikationen. Man använder dialogpedagogik och vuxna som förebild. Jämför man med skolan som har ämnen så arbetar man i förskolan med

ett tematiskt arbetssätt. ”Temat är förskolans hjärta och skall så förbli!”(Pramling Samuelsson & Sheridan, 2006, s 24). Författarna anser om barns lärande” Det är inget som ska läras in, det är något som skall skapas ett kunnande om – ett kunnande framförallt om barnet självt och dess omvärld. Barn lär sig genom att agera med och i sin omgivning” (ibid. 2006 s 43). Författarna talar om den tysta kunskapen som finns i bakgrunden. ”Via iakttagelser och konkret handlande sitter alltså vissa kunskaper i kroppen, även om barnet ännu inte kan formulera dem i ord” (ibid. 2006 s. 46). De utgår från fyra olika former av kunskap: fakta som information, regler och konventioner, förståelse som meningsskapande och innebörder, färdighet som utförande och förtrogenhet som omdöme.

Professor och kognitionsvetare Gärdenfors är i en artikel (Nätupplaga av Skolvärlden, 2011) kritisk till skolan struktur. Han menar att man inte tar tillvara eleverns naturliga nyfikenhet, att barnets motivation kommer inifrån och att det självmant försöker förstå omvärlden. Ett litet barn luktar, känner och smakar på allt omkring sig. Det lär sig genom att utforska världen, det samspelar med sin omgivning och experimenterar med allt det stöter på, menar han. Gärdenfors lyfter fram lekens och berättandets betydelse för inläring och också hur datorer kan främja lärandet. Han skriver att ”Leken är ett kraftfullt verktyg för lärandet”! (Gärdenfors, 2011).

Sapere-metoden

Saperemetodiken utvecklades i Frankrike, 1972, av Jacques Puisais, kemist, som önskade att motverka en smaklikriktning som han tyckte gradvis skedde i västvärlden. Man skapade smakklasser för att undersöka luktsinnet och luktninnet. Undersökningen visade att barn hade känsligare näsa än vuxna. Metoden infördes i Sverige på Grythyttan 1994 och därefter prövades metoden på skolor i Kumla 1997-1998. Livsmedelsverket (2007) har fortsatt att bearbeta metoden för att främja förutsättningarna för näringsriktiga och lustfyllda måltider. Övergripande mål är att positivt påverka elevernas attityder till mat och stimulera till ökat samarbete mellan måltidspersonal och olika lärarkategorier. Syftet med metoden är bland annat att lära känna sina sinnen och sin egen smak, att våga prova nya produkter, rätter och olika variationer i det man äter och att träna sin förmåga att uttrycka sig verbalt. (Livsmedelsverket, 2011).

Metoden ”att skriva sig till läsning”

Trageton (2005), norsk forskare och lärarutbildare vid Högskolan Stord/Haugesund, anser att barn börjar skriva långt innan de läser. Han vill ändra på begreppet läs- och skrivinlärning till skriv- och läsinlärning. Genom att använda datorn gör man det enklare för eleverna att utveckla sin skrivförmåga. År 1999-2002 genomförde Trageton ett forskningsprojekt som kallades Textskapande på dator, 1- 4 klass, i 14 klasser i Norge, Danmark, Finland och Estland. Resultatet visade på skillnader mellan pojkar och flickor och mellan de som skrivit för hand och de som skrivit på dator. Flickorna hade bättre resultat än pojkarna och de pojkar som skrivit på dator hade bättre resultat än de som skrivit för hand. Det är leken och barnets lust att berätta som man utgår från i skriv- och läslärandet med dator. Barnen börjar med att spela piano på tangentbordet. Barnen använder alla fingrarna och touchmetoden. Barnen skriver helst stora bokstäver, minst 20 punkters skrift, i bokstavsräckor. De arbetar två och två och utforskar datorns möjligheter i olika typsnitt, versaler, kursivt osv. Sedan börjar bearbetningen av texten genom att räkna bokstäverna. De säger bokstaven högt när de skriver den. De har då producerat det som Trageton (2005) kallar det, hemlig- eller spökskrift. Trageton påpekar vikten av bildskapandet i samband med textproduktionen. Han säger också att leken, skapande verksamhet och bra teman är viktigt för barn. Tematiskt arbete innebär ämnesintegrering inom natur- och samhällsorientering med skapande verksamhet och språk.

Reggio Emilia pedagogik

Reggio Emilias arbetssätt är ingen metod utan en pedagogisk filosofi som representerar ett synsätt, ett förhållningssätt till barns lärande och till individens inneboende förmågor och rättigheter. Den utvecklades på de kommunala förskolorna i den norditalienska staden Reggio nell Emilia för ca sextio år sedan. Loris Malaguzzi, folkskollärare, var grundare av Reggio Emiliaförskolorna i Italien. Filosofin startade som en lokal motståndsrörelse mot det fascistiska arvet efter andra världskriget. Malaguzzi och kvinnorörelsen i staden ville genom barnen motverka alla former av antidemokratiska rörelser.

Loris Malaguzzi, grundare av Reggio Emiliaförskolorna i Italien säger om barns ögon: ”Barnets ögon och intellekt har rätt till den vuxnes hjälp att uppfatta tingens stabilitet och förändring. Att upptäcka tingens betydelse i ständigt växlande sammanhang”. Att man lär sig att se är en integrerad del i hela mognadsprocessen både neurofysiologiskt och kulturellt. Vi

behöver en visuell fostran som utmanar ögat att nå fram till den språkliga utvecklingen. Och det behöver tränas (Wallin, 1986).

Det finns inga handböcker för Reggio Emilia pedagogiken men man kan inspireras av filosofin för att utveckla den i sina egna sammanhang utifrån sina egna förutsättningar. Många förskolor i Sverige har inspirerats av det pedagogiska arbetet som utvecklats på förskolor i norra Italien. Kännetecknen för denna filosofi är lyssnande, skapande, observation, dokumentation och reflektion och värdet i olikheter. Filosofin bakom pedagogiken är att utveckla barnens alla uttrycksätt och att barn har många sätt att uttrycka sig på. Ett barn har 100 språk är ett vedertaget förhållningssätt. Man använder ofta lekmaterial som inte är färdiga för att öppna möjligheter att vrida och vända på fantasin (Lenz Taguchi & Åberg, 2007). Man vill att barnen skall gå vidare och utforska vardagstänkandet och genomgå egna processer där de integrerar ny kunskapsutveckling. På förskolorna i Reggio Emilia är man öppen för att även de teorier som barn konstruerar kan vara lika sanna som de som vetenskapen konstruerar (Lenz Taguchi, 1997).

Pedagogisk dokumentation

Lenz Taguchi (1997) utgår från ett konstruktionistiskt tänkande dvs. att allt förändras hela tiden och att man måste öppna sig för de risker och möjligheter som ligger i förändringen. Hon påtalar att den pedagogiska miljön på en förskola är det oskiljaktiga förhållandet mellan en synlig och en osynlig pedagogisk miljö. Hon hävdar att genom pedagogisk dokumentation, fotografera, filma, banda och observera, kan man göra den osynliga, som hon menar är förhållningssätt, synsätt, pedagogiska miljön synlig och samtidigt få ett verktyg att förstå den yttre och synliga miljön. Hon ser den pedagogiska dokumentationen som ett arbetsverktyg som kan ligga till grund för ett kontinuerligt förändrings- eller reformarbete på förskolan. ”Pedagogisk dokumentation är ett kollektivt arbetsverktyg som bygger på ett gemensamt reflektionsarbete./.../ Syftet är att försöka synliggöra, förstå konstruktioner, så att man som pedagog kan öppna sig för nya konstruktioner./.../ Det är i vår kommunikation med omvärlden via språk, kroppsspråk och andra uttryck ex bild, rörelse som vi tillsammans skapar en gemensam innerbörd”(Lenz Taguchi, 1997 s 15). Lenz Taguchi menar att genom dokumentationen kan pedagogen följa sin egen läroprocess lika väl som hon kan få syn på barnens läroprocesser. Barnen utforskar världen med hela sin kropp och alla sina sinnen. Taguchi menar att mötet med ögat, hjärnan och handen är en meningsskapande läroprocess.

”Handens erfarenhet ger tanken mening” (1997 s 37). Taguchi anser att genom pedagogisk dokumentation tar man makten över sin egen praktik”. Att skapa ny kunskap om barns lärande innebär att jag som pedagog tar makten över min egen praktik./.../ Man måste ge barnen rätten att vara huvudrollsinnehavare i sitt eget livsöde” (1997 s 79).

Projektet Sinnenas mat i förskolan

Projektet *Sinnenas mat i förskolan* har sin bakgrund i tidigare projektarbeten i ämnet hem- och konsumentkunskap i årskurs 5, 8 och 9 i grundskolan och bland 5-6-åringar i förskolan. I detta kapitel presenteras projektet *Sinnenas mat i förskolan*, en kort beskrivning av några av de projekt som ligger till grund för projektet, en beskrivning av arbetet i projektet, en sammanfattning och en analys.

Projektet genomfördes i en kommun i Västsverige med cirka 25 000 invånare med barnen på en förskola där 50 procent av barnen hade ett annat modersmål än svenska. Föräldrarna kom från Finland, Irak, Kongo, Kosovo, Sverige och Thailand. Projektet startade med förberedelser år 2009. Arbetet med barnen påbörjades 2010 och avslutades i januari 2011. Genom egna erfarenheter av samarbete med andra yrkeskategorier, både inom skola och näringslivet, med barn i alla åldrar från 5 år till 17 år i grundskolan, förskolan och i specialskola med behandling i ämnet hem- och konsumentkunskap, så väcktes idén om att arbeta med ämnet även i förskolan. Ämnets förmåga och karaktär att nå till barn, att motivera barn och ungdomars lust och nyfikenhet till skapande, kreativitet och intresse, att utveckla barns färdigheter och förståelse för vikten av god hälsa är starka skäl till att ämnet även bör finnas i förskolan. De nationella målen om barns hälsa och läroplanen för grundskolan och förskolans mål om hälsa, bidrog till att idén till *Sinnenas mat i förskolan* växte fram.

Pilotprojektet gick ut på att i en förskola i kommunen arbeta med ämnet hem- och konsumentkunskap och till det naturligt knyta andra ämnen, att samverka med föräldrar och olika yrkeskategorier inom kommunen och näringslivet för att ge barnen en känsla av sammanhang och helhet.

Sammanfattningsvis är det samverkan och samarbete med andra yrkeskategorier och barn i olika åldrar i Sverige och i Europa, hem- och konsumentkunskapens utvecklingspotential, de

nationella målen och grundskolans och förskolan hälsomål, tidigare utvecklingsprojekt i hem- och konsumentkunskap och mina egna erfarenheter som yrkesverksam lärare i hem- och konsumentkunskap i 36 år, som ligger till grund för denna studie. Maten och måltiden är den del av ämnet hem- och konsumentkunskap som de flesta barn tycker är roligast, ett alltid aktuellt och ständigt omdiskuterat ämne.

Kapitlet börjar med en kort presentation av de projekt som är bakgrunden till projektet *Sinnenas mat i förskolan*, fortsätter med en beskrivning av projektet *Sinnenas mat i förskolan* och hur arbetet i projektet gick till.

Projekt att bygga på -

År 1999-2005 pågick på en grundskola i en kommun i Västsverige ett EU-projekt, Comenius, cookbookontheweb, som var ett internationellt samarbete mellan skolor i Italien, England, Norge, Sverige och Tyskland. Arbetet innebar att eleverna och lärarna i de olika länderna arbetade med en internationell kokbok på nätet, som gick under namnet cookbookontheweb, och målen var bland annat att få elever intresserade av sin hälsa, att öka sin livskvalitet, att motverka välevelnadssjukdomar och att se helheten i att samverka och arbeta ämnesgränsöverskridande. En mellanstadie lärare och en hem- och konsumentkunskapslärare initierade projektet och koordinerade det i Europa. Under projektets gång utvecklades ytterligare ett projekt där 10-12-åringar tillsammans med en känd landslagskock gjorde en kokbok för barn och ungdomar. De komponerade, tillagade, illustrerade och producerade en kokbok med nya, svenska lanskapsrätter, Matkonst i dataåldern – Nytolkning av lanskapsrätter (2005). Projektet och kokboken fick Västra Gastronomiska akademins diplom 2006, för sitt nytänkande med motivering: ”En lysande pedagogik som hos eleverna utvecklat en medvetenhet både om kulturarv och vägar till förnyelse”

År 2005 -2007 pågick ett hälsobefrämjande förändringsarbete i en förskola förlagd i ett segregerat, invandrartätt ytterområde i en stor kommun. 5 - 6-åringar lärde sig att laga näringsriktig mat och att skriva och läsa enligt högskolepedagogen Tragetons (2005) metod som omtalas som ”Att skriva sig till läsning.” Projektets namn var ”Min första läsebok är en kokbok”. Hem- och konsumentkunskapsläraren var projektledare och utvecklade projektet tillsammans med förskolläraren på förskolan och stadsdelens IT-pedagog. Projektet beskrevs i

dagspress, i en av lärarförbundets facktidsningar *Hushållsvetaren* (2007 s 14-18) och i facktidsningen *Datorn i utbildningen* (2005).

Dessa tre projekt låg bland annat till grund för att projektet *Sinnenas mat i förskolan* blev till. Projektet *Sinnenas mat i förskolan* beskrivs i nästa avsnitt.

Beskrivning av projektet *Sinnenas mat i förskolan*

Avsnittet inleds med en redogörelse för de övergripande målen, delmålen och strategierna i projektet och fortsätter med en mer ingående beskrivning av förskolan som var med i projektet, barngruppen, organisationen, den pedagogiska idén och metoden. Projektarbetet beskrivs mer ingående i löpande text och bilder. Projektbeskrivningen finns med som bilaga 1 i studien. I detta kapitel benämns *Sinnenas mat i förskolan* enbart som *projektet*.

Övergripande mål, delmål och strategier

De övergripande målen för *projektet* var att åstadkomma bra matvanor hos barn och vuxna, att främja en hälsosam livsstil och att sträva efter att skapa en god grund för att barn ska bibehålla hälsan i framtiden. För att nå de övergripande målen utarbetades delmål och strategier. Ett delmål var bland annat att förebygga fetma och diabetes och ett att utveckla våra mattraditioner och för att nå till dessa mål var strategin att laga näringsriktig mat och detta ledde i sin tur till målet en hållbar utveckling. Andra delmål var att utveckla språket, att utveckla den estetiska förmågan och att utveckla jämställdheten och för att nå till dessa mål var strategin att göra en kokbok med hjälp av datorn. Både strategin att laga näringsriktig mat och att göra en kokbok bidrog till att nå målet att utveckla den sociala förmågan att delta, att samarbeta och att se helheten i arbetsprocessen. Ett viktigt mål var att barnen mådde bra i projektet och detta skedde genom att de hade roligt, lekte sig till kunskap och fick en känsla av välbefinnande och tillfredsställelse i arbetet med att tillaga, illustrera och producera en egen kokbok.

Projektet är redovisat för kommunens avdelningschef för förskolan, för förskolecheferna, för kostchefen, för kommundirektören, för folkhälsamordnare och folkhälsorådet, för regionpolitiker, på matmässan *Passion för mat* (Göteborg, 2011) och på möte i Föreningen för lärare i hem- och konsumentkunskap (2011). Projektet är bland annat beskrivet i

Läraryrskommitténs facktidning *Lärarnas tidning* (2010) och i förskolans facktidning *Förskolan* (2011).

Förskolan och barngruppen och organisationen

Förskolan som deltog valdes genom att idén först presenterades för avdelningschefen för förskolan i kommunen. Därefter presenterades idén för alla förskolechefer. Avdelningschefen för förskolan valde ut just denna förskola. Man valde denna förskola för att den låg i ett bostadsområde där många familjer med annat modersmål än svenska bodde. En del av pengarna som betalade projektet kom från en lokal förening i just det området. Så målgruppen och ekonomin bestämde valet av förskola. Folkhälsorådets samordnare blev informerad och sedan presenterades idén för Folkhälsorådet som beslutade att bidra med pengar så att projektet kunde starta.

Förskolan låg i ett invandrartätt bostadsområde och bestod av fyra avdelningar. En av dessa var med i projektet. På avdelningen arbetade två förskollärare och en barnskötare som också undervisade en del av barnen i albanska. Under arbetets gång med projektet bildades en modersmålgrupp med alla barnen som talade albanska. Denna modersmålsgrupp arbetade var tredje vecka med projektet. Alla barnen på avdelningen deltog i projektet var tredje vecka. Förskolans måltider, 3 st/dag, serverades i en matsal/restaurang enligt bufféserving där barnen själva fick gå fram och ta maten.

Barngruppen bestod av 23 barn mellan 2,5 och 6 år. Hälften av barnen hade annan etnisk bakgrund än svensk. Föräldrarna kom från Finland, Irak, Kongo, Kosovo och Thailand. Barngruppen delades in i mindre grupper med 6-8 barn i varje grupp. När en grupp fick undervisning i projektet gick de andra två grupperna på luffen vilket innebar att de var ute och utövade olika fysiska aktiviteter.

Barnen blev dokumenterade på bilder, i tidningar och på bloggen. Föräldrarna samtyckte skriftligen att barnen kunde vara med i projektet och på bilder.

Förutsättningarna för att arbetet kunde organiseras var att undervisningen skedde i ett kök på avdelningen på förskolan med ett intilliggande samlingsrum. Andra förutsättningar var att fler redskap köptes in, att förskollärare, barnskötare, måltidspersonal, hem- och konsumentkunskapslärare, kock och skådespelare arbetade tillsammans och att man hade tillgång till datorer. Kocken och skådespelaren kom och föreläste och arbetade med barnen var sin dag när projektet pågick en tid. Kocken lagade tillsammans med barnen svensk husmanskost: köttbullar, potatismos, lingon och pressgurka. Skådespelaren arbetade med barnen i rörelser, dramaövningar, att använda sinnen och rörelser kopplat till musik och mat.

Ledare för projektet var jag som gör denna studie. Så fortsättningsvis när det står hem- och konsumentkunskapsläraren så betyder det att jag talar om mig själv i tredje person.

Den pedagogiska idén i projektet

Den pedagogiska idén var att barnen använde ett aktivt lärande i den mening att de använde kroppen att kunskapa med, ett upplevelsebaserat lärande, där de fick kunskapen genom en aktiv handling individuellt och tillsammans med andra. Både Säljö (2000) och Molander (1993) menar att lärandet sker i allt man gör. Säljö (2000) ser på lärandet ur ett sociokulturellt perspektiv, att kunskap skapas genom interaktion med andra människor. Molander (1993) benämner kunskap i handling som den levande kunskapen, kunskap i användning. I projektet skapade maten intresset, motivationen och lusten till lärande. Det praktiska arbetet i tillagandet av maten, skrivandet av recept och målandet skapade den aktiva handlingen. Kommunikationen, delaktigheten och samarbetet i arbetsprocessen som registrerades stannade förhoppningsvis kvar som användbar kunskap för resten av livet. Begreppsbildningen när barnen lärde sig nya ord och begrepp, genom att de utifrån maten tillverkade både maträtter, målningar och producerade en kokbok, samarbetade och kommunicerade under arbetet med maten, gav dem förhoppningsvis redskap att förstå helheten på en mer abstrakt nivå.

”Begreppslig och välstrukturerad kunskap ger helt andra möjligheter att på ett kreativt, konstruktivt och kritiskt sätt bearbeta olika typer av omvärlden. Om vi inte gör detta överger vi barn och elever i deras kunskapsutveckling, eftersom det är en övermäktig uppgift för de flesta att själva klara begreppsliggörandet av omvärlden. Det praktiska blir synligt via det teoretiska och det konkreta synliggörs via det abstrakta, och vice versa.

(Arevik & Hartzell, 2007, s 207).

Metoden att göra en egen kokbok

Arbetet pågick under 2 terminer och kunde se ut på följande sätt: under en dag arbetade barnen med ett tema till exempel tallriksmodellen¹. Barnen delades in i tre grupper som deltog i projektet var tredje vecka. Arbetsprocessen bestod av tre olika moment som mynnade ut i att producera en kokbok. Det första momentet handlade om maten som inspiration, motivation och skapande av lust att vilja ta i, känna på, lukta på, smaka på den. Maten tillagades och källsorterades i olika fraktioner som bestod av olika hinkar för plast, plåt, kartong, papper och mat. Barnen åt maten vid en gemensam måltid. I det andra momentet satt barnen två och två vid datorn och berättade för varandra vad och hur de gjorde med maten och skrev ner det i var sitt recept, i det som Trageton (2005) kallar spökskrift. Recepten sparades i deras portfolio. När de kom till det tredje momentet förflyttades barnen till målarverkstaden där de ritade och målade av maten och bearbetade sina intryck från de andra två momenten. Målningarna samlades och sparades till deras kokböcker.

Beskrivning av arbetet i projektet

Figur 1. Tallriksmodellen målade på papperstallrik av 3-åring.

Barnen blev undervisade av hem- och konsumentkunskapsläraren om till exempel tallriksmodellen, hur den såg ut på bild, hur man lade upp enligt tallriksmodellen när de åt lunch och barnen målade egna tallriksmodeller på papperstallrikar. Kunskaperna de fick när de lagade en måltid med TV-kocken och lade upp maten enligt

¹ Tallriksmodellen har formen av ett "Peace-märke", ett upp- och nervänt "Y". De tre avdelningarna på tallriken skall visa på proportionerna mellan kött eller fisk, grönsaker och ris, pasta, potatis i en måltid. (Ekström, 1993)

tallriksmodellen på en trefärgad tallrik, kändes igen när de åt lunch i matsalen.

I arbetet med kokboken luktade och smakade barnen på alla nya livsmedel vid varje undervisningstillfälle och de verbaliserade vad de kände, luktade och smakade. Det skapade reaktioner och väckte barnens intresse och nyfikenhet för maten och matlagning.

Figur 2. Att rulla egna köttbullar tränar finmotoriken.

Genom att barnen vid varje undervisningstillfälle fick testa alla redskap när de tillagade maten lärde de sig att använda redskapen. Personalen var närvarande hela tiden och visade på tillit att barnen kunde och övervakade och hjälpte när det behövdes. Alla barnen fick testa alla redskapen såsom vassa knivar, rivjärn, potatisskalare, mått, elvisp och mixer. Barnen lyssnade och deltog i arbetet med maten.

Genom leken uttryckte barnen att kunskaperna från en undervisningsdag, då barnen lärde sig att tillaga nyttig godis/bars, involverades i deras medvetande och barnen mindes och uttryckte det vid ett tillfälle då de klippte och klistrade.

Figur 1. Barnen gör nyttigt godis.

Barnen visade när de lekte att de lärt sig att källsortera.

I lekrummet visade två flickor hur de byggde en kompostbehållare med olika fack för plast, papper, metall och mat. De visade hur man lade i maten på ett ställe och papper i ett fack och plast i ett tredje fack. Allt dokumenterades i bilder och på video.

Barnen lärde sig att källsortera när de lagade mat och blev tillfrågade var de slängde skal, papper, metall och plast.

Barnen lärde sig att skriva när de satt vid datorn och skrev bokstäver till recepten. De ”nonsensskrev”, som en av förskollärarna kallade det eller det som Trageton (2005) kallar spökskriva, recept när de berättade för varandra vad och hur de tillagade måltiden och vilka ingredienser de använde. De lekte på tangentbordet att de kunde skriva och upprepade orden som de lärde sig och skrev ner det i ”nonsensskrift”. Genom att de lekte på tangentbordet att de kunde skriva lärde de sig de olika bokstäverna.

Barnen lärde sig inte att läsa men de var på god väg. Att de var på väg att lära sig att läsa var när de kände igen bokstäverna som symboler. När förskolläraren t ex sade att purjolök börjar på p så skrev de p på tangentbordet på datorn. En reflektion var att några av barnen kunde sätta ihop bokstäverna till ord och uttalade orden. De visade det i att skriva ord i en egen ”kokbok” för hand.

Barnen nådde även via bloggen och alla bilder till målen. Barnen blev hela tiden fotograferade och vände sig vid uppmärksamheten. De såg när förskolepersonalen och hem- och konsumentkunskapsläraren satt vid datorn och arbetade med att lägga in alla bilder och sätta text till bilderna på bloggen. Barnen fick se bloggen och bilderna och kände sig bekräftade

och blev glada. De upplevde att det de gjorde var viktigt och att alla vuxna tyckte det. Det blev en positiv feedback. Bloggen var det redskap som den pedagogiska personalen bland annat använde till dokumentation, kommunikation, utvärdering och som fortbildning av projektet. Arbetet med bloggen gick ut på, efter att arbetet med barnen var klara för dagen, den pedagogiska personalen vid datorn valde ut de bilder som förklarade dagens aktivitet. Detta lades ut på bloggsidan www.sinnenasmats.blogspot.com. De vuxna analyserade och reflekterade över dagens händelser, satte text till bilderna och samtidigt planerades arbetet för kommande undervisningstillfälle med hjälp av bloggen.

Barnen lärde sig att använda matematiska begrepp när de bland annat använde måttsatsen och mätte med deciliter, matsked, tesked och kryddmått.

Figur 3. Barnen räknade och använde måttsatsen.

De räknade grönsaker, frukter, rotfrukter när de delade ingredienserna i olika mängder. De lärde sig vad en halv betydde när de t ex delade degen i halvor. De lärde sig siffror när de skrev siffror på datorn. De räknade hur många som skulle sitta vid bordet när de dukade och hur många bestick, glas och tallrikar som behövdes. De lärde sig att använda vissa tekniska hjälpmedel när de använde elvispen och mixerstaven. Förskolläraren förstod att de lärde sig kemi när de såg bubblorna och ångan som dök upp i kastrullen när de kokade pasta och varför det bubblade när man blandade bakpulver med varmt vatten.

Förskollärare A kommenterar

Även när vi satt runt bordet med barnen och du höll på så där – Det här är kemi, kemi! – när du hällde bakpulver i vatten och det sprakade.

Slutprodukten var hur barnen nådde målen genom att de gjorde färdigt kokboken. Barnen fick kokboken i sin hand och kunde stolt visa upp den för familj, släkt och vänner. Genom att bläddra i den och tillaga maten som stod i recepten mindes de förhoppningsvis alla kunskaper de fick och lärde sig. De knöt an till sina färdigheter som de lärde sig, mindes och förstod förhoppningsvis att bra matvanor var kunskaper för livet. Ett mål för livet!

Sammanfattning och analys av projektet

I arbetet med *Sinnenas mat i förskolan* arbetade barnen med olika förutsättningar, under olika omständigheter, med olika redskap, i olika rum, med varierande arbetsätt, med olika personer, med olika livsmedel, med olika teman så att var och en kunde finna sin lärstil. Det handlade mycket om att variera och anpassa undervisningen efter barnen så att barnen hade möjlighet att hitta sin lärstilsstyrka.

Paret, professor Rita och Kenneth Dunn har listat 5 områden som inverkar på lärandet: omgivande miljö, egna känslor, sociala faktorer, fysiologiska faktorer och psykologiskt processande (Nationellt centrum för flexibelt lärande, 2008). När barnen samlas i köket och får ta del av undervisningen i *Sinnenas mat i förskolan* är det många faktorer som tillgodoses inom alla fem av DUNNs nämnda områden. En slutsats av projektet är att avdelningsköket på förskolan är en bra plats att inhämta kunskaper på.

En reflektion jag gjorde vid analysen utifrån arbetsprocessen i utbildningsdagen var, hur strukturen på hela arbetsdagen gjorde barnen koncentrerade och trygga. Strukturen kunde delas in i tre moment. Ett första moment som handlade om maten, tillagningen och måltiden. Ett andra moment som handlade om att skriva recept på datorn. Ett tredje moment som handlade om att rita och måla. Barnen lärde sig strukturen och kände en trygghet i att momenten återkom vid varje utbildningsdag var tredje vecka. Tryggheten i den lilla gruppen och möjligheten att utföra alla de praktiska momenten gjorde att det blev lättare att tillgodogöra sig kunskaper.

Att göra en kokbok i *Sinnenas mat i förskolan* innebar bland annat att efter att barnen lagat mat och ätit maten så skrev de recept på datorn enligt Tragetons (2005) metod att skriva sig

till läsning med ett tematiskt arbetssätt. De arbetade två och två, en pojke och en flicka. Den ene berättade och den andre skrev. Sedan bytte de plats med varandra. De lekte på tangenterna och lärde sig använda olika funktioner på datorn och tränade bokstäver. Recepten sparades i deras portfolio och användes sedan till bokstavsträning och till den egna kokboken. Efter att barnen skrivit sina recept gick de in i målarverkstan och ritade och målade och tränade finmotoriken samtidigt som de skapade, reflekterade och berättade vad de producerat tidigare under dagen. De utvecklade och använde alla de nya begrepp de lärt sig i talet. ”Det är ett välkänt faktum att alla barn i tidig ålder genomgår ett antal olika stadier när det gäller att rita. Ritandet är också de tidiga barnårens, och särskilt förskoleålderns, speciella form av skapande.” (Vygotskij, 1995, s 51)

Figur 4. ”En kille på luffen som äter kålrot.” Målning av flicka, 5 år.

I arbetet med kokboken luktade och smakade barnen på alla nya livsmedel enligt Sapere-metoden vid varje undervisningstillfälle och de verbaliserade vad de kände, luktade och smakade.

Namn på livsmedel, redskap, metoder, matematiska ord, naturvetenskapliga begrepp är faktakunskaper. De yngsta barnen saknar ord och det är viktigt att benämna orden genom att upprepa dem när man arbetar med maten, säga det i kör och upprepa igen när man målar och ritlar. Genom att barnen på detta sätt får uttala och benämna saker vid dess namn stannar orden kvar i minnet på ett helt annat sätt än om de tyst registrerar vad de ser. (Pramling Samuelsson & Sheridan, 2006). Säljö (2000) anser att individer inte är passiva åskådare utan de bidrar genom sina handlingar till att kontinuerligt återskapa och förnya sociokulturella mönster. Att lära sig nya ord i samband med att barnen gör sakerna med maten ger en möjlighet till större förståelse av vad de gör och deras sociokulturella mönster förnyas.

Genom att vistas i köket med massor av livsmedel, att studera, känna, lukta, smaka och tillaga och äta maten blir barnen förtrogna med att laga maten, äta den och de utvecklar förhoppningsvis en respekt för den och att tycka om den. De lär känna sina sinnen och sin egen smak som Saperemetoden förespråkar. De vet vad maten smakar och vad man kan göra med den. Förtroghetskunskapen är på så sätt förenad med sinnliga erfarenheter. När barnet utvecklar förtroghetskunskaper kan de tillämpa sina erfarenheter på olika sätt, eftersom barnet vet vad hon eller han ska göra när de vill laga mat hemma. Barnen verbaliserar sin förtroghetskunskap när de skriver vid datorn, när de målar och när de kommer hem och berättar, använder redskapen och vill hjälpa till. ”Kunskaper är det som hjälper mig att se ett problem eller en företeelse som något bekant och som något jag har tidigare erfarenheter av”, (Säljö, 2000 s 125).

Arbetet med att göra en kokbok i *Sinnenas mat i förskolan* inspirerades mycket av Reggio Emilia pedagogiken. Det halvfärdiga materialet var i det här fallet alla färgglada livsmedel som behövde beredas och som inspirerade till fantasi. Maten inspirerade både till att göra, smaka, lukta, känna, lyssna och att se. Genom att både tillreda och att måla av maten utvecklades barnens olika språk och potential. Dokumentationen som pågick under hela projektet och som användes till bloggen som underlag både för diskussion med föräldrar och reflektion tillsammans med barnen och mellan pedagogerna, var helt i Reggio Emilias anda. ”All pedagogisk praktik utförs alltid med utgångspunkt från ett sätt att tänka om barn, utveckling, lärande, lek eller kunskap. Och all teori utgår alltid från praktiker av levtt liv som utgångspunkt”. (Lenz Taguchi & Åberg, 2007 s 7). Maten är ett uttrycksmedel och ett kommunikationsmedel, ett av de hundra språken, som Loris Malaguzzi menade var så viktig för att vi ska kunna skapa mening och innebörd i våra liv.

Reggio Emilia pedagogikens filosofi om tron på människans möjligheter med djup respekt för barnet samt en övertygelse att om att alla barn föds rika och intelligenta, med en stark inneboende drivkraft att utforska världen, bekräftas i barnens och föräldrarnas glädje över att vilja lära sig nya kunskaper genom maten (www.reggioemilia.se).

Dokumentationen av projektet var stor i form av många bilder, videoklipp och en blogg. Den pedagogiska dokumentationen används inom Reggio Emilia pedagogiken som ett arbetsverktyg för att synliggöra barnen som kompetenta och aktiva kunskapsskapande subjekt, samt utgör

utgångspunkten för barnens fortsatta utforskande och kunskapande. (Lenz Taguchi, 1997). Bilderna, de dokumenterade recepten och målningar från barnens kokböcker användes som förstärkning och förtydligande av projektet. Bilderna blev ett komplement och stärkte projektets trovärdighet genom att visa t ex hur barnen använde redskapen och vad de lärde sig att skriva. Den omfattande pedagogiska dokumentationen analyserades inte i denna undersökning eftersom det hade gjort studien för stor.

Jag informerade från starten av projektet år 2009 till alla att jag ämnade använda en del av materialet till en vetenskaplig studie så att alla blev medvetna om det. Chefer, personal, gästföreläsare och föräldrar fick denna information innan projektet startade. Intervjupersonerna i denna studie informerades alla i början av projektet att de ingick i en vetenskaplig studie. Alla gav sitt samtycke till medverkan. Alla uppfattade att det var frivilligt. Undersökningens syfte och tillvägagångssätt beskrevs i stora drag för de deltagande. Hänsyn måste tas till de medverkandes anonymitet (Stukát, 2005). Deltagarna fick chansen att läsa igenom studien innan den publicerades.

I projektet var mötet med maten (ögat), funderingarna om vad mat var och vad man kunde göra med den (hjärnan) och försök att omsätta hjärnans tankar och ögats bilder om mat till en egen förståelse hur och vad man kunde göra och gjorde med den (handen), en meningsskapande läroprocess. På så sätt befästes kunskapen, gav näring till nya frågor som skapade en relation till kunskapen och som gav kunskapen mening.

Matens betydelse är intressant ur många perspektiv som beskrivits tidigare. Att undersöka vad och hur arbetet med projektet utvecklade kunskaper hos barnen, det försöker jag besvara genom att följa syfte och frågeställning i undersökningen.

Syfte och frågeställning

Syftet var att undersöka den deltagande personalens och föräldrarnas uppfattning om vad och hur barnen lärde sig i projektet *Sinnenas mat i förskolan*.

Vilka var personalens och föräldrarnas uppfattningar om vad och hur barnen lärde sig

- bra matvanor
- att hantera redskap vid matlagning
- att källsortera
- att skriva
- att utveckla språket
- att rita och måla
- att stärka självkänslan
- att lära matematiska och naturvetenskapliga kunskaper

Metod

Detta kapitel syftar till att förklara hur denna studie genomfördes. Jag redogör för metodval, metod av empirin, metod att bearbeta empirin, avgränsningar, mina etiska ställningstaganden och min förförståelse. Avslutningsvis lyfts studiens styrkor och svagheter fram i en kvalitetssäkring.

Som beskrives så var syftet med studien att undersöka personalens och föräldrarnas erfarenheter, upplevelser och uppfattningar av barnens lärande i projektet *Sinnenas mat i förskolan*. Projektet avslutades cirka 4 månader innan studien genomfördes.

Det var väsentligt att i studien undersöka hur personalen och föräldrarna upplevde, erfor och uppfattade vad och hur barnen lärde sig i projektet *Sinnenas mat i förskolan* och för att kunna tolka deras erfarenheter och uppfattningar så tydligt och sanningsenligt som möjligt gjordes enskilda intervjuer, med halvstrukturerade frågor, till var och en som deltog i projektet. Frågeställningarna var av kvalitativ art och krävde att en kvalitativ metod användes. Kvalitet handlar om karaktären eller egenskaperna hos någonting, medan kvantiteten handlar om den mängd som gäller för dessa karaktärsdrag eller egenskaper (Widerberg, 2002). Den kvalitativa forskningen söker alltså primärt efter fenomenets innebörd eller mening, medan kvantitativ forskning primärt söker efter dess förekomst eller frekvens.

Kvalitativa intervjuer som forskningsmetod

Kvale (2006) menar att den kvalitativa forskningsintervjun söker förstå världen ur de intervjuades synvinkel, utveckla innebörden av människors erfarenheter, frilägga deras livsvärld före de vetenskapliga förklaringarna. Genom att använda en halvstrukturerad intervju, dvs. använda en intervjuguide med mycket öppna frågor som berörde olika teman i studien, erhöll man beskrivningar av den intervjuades upplevelse för att sedan använda dem till att kunna tolka de beskrivna fenomenens mening som i denna studie var hur och vad barn lärde sig i projektet *Sinnenas mat i förskolan*.

De öppna frågorna ledde till att intervjupersonerna kunde ströva fritt med tankar och minnen och det i sin tur ledde i samtalet till ämnen som kunde belysa intervjupersonens förståelse av det fenomen jag undersökte.

Inom forskningen finns det olika perspektiv på den kvalitativa intervjun. Ett perspektiv som passade i min studie var det fenomenologiska perspektivet som innebar att man sökte förstå de sociala fenomenen utifrån aktörernas egna perspektiv, beskriva världen sådan den upplevdes av subjekten, intervjupersonerna, och förutsatte att den relevanta verkligheten var vad människor uppfattade att den var (Marton & Booth, 2000).

Kvale menar att i den kvalitativa intervjun sker ett möte mellan forskare och intervjupersonen och i det unika samtal uppkommer en speciell kontext. Det är detta speciella samtal där intervjupersonen med sitt eget språk beskriver upplevelsen och hur personen uttrycker sig som blir det som ligger till grund för den kvalitativa intervjun och analysen och tolkningen av den (Kvale, 2006).

Widerberg (2002) menar att relationen mellan forskare och intervjuperson, tiden man har till förfogande för intervjun och var intervjun sker, bidrar till resultatet av intervjun. Intervjun kan utvecklas på ett helt annat sätt än vad man önskar sig.

Urval

Som ledare av projektet var det för mig tydligt att välja ut vilka som skulle intervjuas. Eftersom det var barnens lärprocess som jag ville studera var det naturligt för mig att intervju den pedagogiska personalen och måltidspersonalen som följde barnen varje dag och som kände dem väl och som förhoppningsvis kunde följa och iaktta förändringarna i barnens beteenden. Kockens och skådespelarens synpunkter var intressanta eftersom de båda var vana att arbeta med och iaktta barn. Föräldrarnas iakttagelser var viktiga eftersom det handlade om ett förändringsarbete och det var viktigt att se om barnens beteende förändrades hemma genom de kunskaper de fått i projektet.

Fyra stycken av den personal som arbetade i projektet under ett år, de två gästföreläsarna, kocken och skådespelaren, två föräldrar, en kvinna med annan etnisk bakgrund än svensk som hade två barn på förskolan och en man med ett typiskt kvinnligt yrke, valdes ut att bli intervjuade. De hade sina speciella erfarenheter och uppfattningar genom att de hade olika roller i arbetet, olika yrken och olika bakgrund. På så sätt kom infallsvinklar från olika yrkeskategorier inom personalen och från föräldrar med annan etnisk bakgrund än svensk och föräldrar födda i Sverige. Det var väsentligt eftersom 50 procent av barnen på förskolan hade annat modersmål än svenska, och de var också av olika kön.

Genomförande av intervjuerna

I detta avsnitt redogörs för intervjusituationen, kontakten med intervjupersonerna och var intervjuerna tog plats. Detta så att man kritiskt kan granska intervjuerna och att de blir trovärdiga.

Personalen tillfrågades om de ville medverka i en intervju. Föräldrarna tillfrågades först av personalen och sedan via telefon och i ett personligt samtal. Kocken och skådespelaren tillfrågades via telefon. En intervjuperson, kocken, hade tidigare samarbetat med mig i ett projekt tillsammans med en mellanstadielärare och elever i årskurs 5. En annan intervjuperson, skådespelaren, regissören hade samarbetat och undervisat med olika förskolor i olika projekt med drama- och rörelseövningar och teaterpedagogik. De två intervjuade

föräldrarna hade barn på avdelningen på förskolan och hade varit med i projektet sedan det startade.

Intervjun var enskild med var och en. Intervjuerna varade mellan 25 och 50 minuter. Det poängterades för alla som deltog i intervjuerna etiska riktlinjer om frivillighet och anonymitet. Kocken och skådespelaren fick läsa igenom frågorna vid intervjutillfället. De fick frågan om de ville ha mer tid på sig att fundera men båda hävdade att de var vana vid intervjuer och genomförde intervjun direkt. Personalen och föräldrarna fick ta del av intervjufrågorna, bilaga 2 och 3, en tid i förväg

Jag reflekterade över hur informanternas svar på frågorna skulle bli då vi arbetat tillsammans i projektet. Som projektledare hade jag ett ansvar för projektets genomförande. Idén var helt ny på förskolan och därmed var de beroende av mina kunskaper till viss del. För personalen handlade det om ett förändrat arbetssätt som innebar en viss påfrestning i deras arbetssituation. Projektets idé byggde bland annat på samverkan bland olika yrkeskategorier. Förhållningssättet från min sida byggde på Aaron Antonovskys (1987) idé om begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet – Kasam – känsla av sammanhang, så att alla kunde känna sig delaktiga från början i hela projektets genomförande. Denna känsla kunde sedan förmedlas vidare i arbetet med barnen.

Personalen och föräldrarna fick ett dokument med frågorna, bilaga 2 och 3, cirka en vecka, innan intervjuerna ägde rum för att ha tid att fundera och förbereda sig. Intervjufrågorna till berörda finns i bilaga 2 och 3. Var intervjun tog plats lämnades öppet till intervjupersonerna att bestämma. Personalen och föräldrarna valde ett grupprum på förskolan som intervjuplats. Kocken valde att bli intervjuad i sin restaurang och skådespelaren i sin ateljéteater. Vid intervjutillfället pratade vi kort om frågorna och de blev informerade om att intervjun spelades in på en MP3-bandspelare. Eftersom både platsen och jag själv, som intervjuare, var kända för intervjupersonerna var miljön trygg och lugn. Vi hade frågorna framför oss och jag antecknade lite då och då samtidigt som intervjun spelades in. Intervjupersonerna berättade mycket om sina upplevelser och erfarenheter från projektet. Jag lyssnade mest, bekräftade och ställde klagörande frågor. Det liknade mycket ett samtal. När alla frågor enligt intervjuguiden var ställda frågade jag om det var något mer som de ville ta upp. Även det spelades in. Jag frågade hur de hade upplevt intervjun och vi reflekterade över det. Som tidigare nämnts ägde

intervjun rum fyra månader efter det att projektet var avslutat. Alla de intervjuade var intresserade av att ta del av uppsatsen.

Bearbetning av insamlade intervjuer

I denna undersökning användes Kvaales (2006) och Haavinds (2000) metoder vid bearbetning, analys och tolkning av intervjuerna. Haavind (2002) beskriver tolkningsprocessen som att det sker en transformation av meningsinnehållet till ett annat och att tolkningen sker under hela arbetets gång. Processen sker från det att vi formulerar problemställningar, engagemanget i andras erfarenhetsvärld, materialinsamlingen, våra anteckningar, våra utskrifter, översikter, sammandrag som vi formulerar när vi undersöker materialet, presentationen när vi färdigställer våra texter för publikation, när det når forskarsamhället, allmänheten och när det bidrar till kunskapssituationen.

Bearbetningen av intervjun började med att intervjuerna transkriberades ord för ord. Därpå lästes texten igenom en första gång. Sedan användes det som Haavind (2000) kallar läsrundor. Texten i intervjuerna lästes igenom en efter en för att få en helhetsbild av resultatet. Sedan markerades med färgpennor det material som jag intuitivt tolkade som det väsentliga och talande i varje intervju. I nästa läsrunda av varje intervju markerades med en annan färgpenna de teman som uppfattades som utmärkande för intervjun. Efter att intervjuerna blev genomlästa en tredje gång skrevs en sammanfattning på ca 1-2 sidor text per intervju. En ny läsrunda gjordes där de ord som jag tolkade som nyckelord i texten markerades med en tredje färgpenna. Nyckelorden rangordnades därefter efter förekomst. Nyckelorden jämfördes horisontellt och de teman som intervjuerna bestod av blev tydliga. Eftersom syftet med studien var att undersöka vad personal och föräldrar trodde att barnen lärde sig i projektet *Sinnenas mat i förskolan*, sökte jag efter hur lärandet hos barnen uppfattades i intervjupersonernas svar.

Etiska överväganden

Inom humanist- och samhällsvetenskapliga områden antogs 1990 ett antal principer för forskning inom dessa områden (Vetenskapsrådet). Individskyddskravet är det skydd som är

framtaget i de forskningsetiska principerna för enskilda individer som medverkar i forskning. Fyra huvudprinciper är konkretiserade: informationskravet, samtyckskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Informationskravet betyder att deltagarna ska informeras om undersökningens syfte. Samtyckskravet betyder att deltagarna själva kan bestämma om de vill delta eller ej i undersökningen. Konfidentialitetskravet skyddar deltagarnas integritet och personuppgifter. Nyttjandekravet betyder att det insamlade empiriska materialet inte får användas på felaktigt sätt till exempel i att tjäna pengar.

Kvalitetssäkring

Syftet med studien var att undersöka personalens och föräldrarnas erfarenheter och uppfattning av barnens lärande i projektet *Sinnenas mat i förskolan*. I detta avsnitt redogörs för studiens styrkor respektive svagheter. Stukat (2005) tar upp reliabilitet, validitet och generaliserbarhet som de mätinstrument som är användbara när man mäter en studies tillförlitlighet. Det innebär att studien ska kunna genomföras igen med andra forskare och visa på samma resultat.

Reliabilitet

Intervjuarens reliabilitet diskuteras speciellt i relation till ledande frågor som oavsiktligt kan inverka på svaren (Kvale 2006). Ur ett perspektiv kan man se intervjun som en situation där kunskap konstrueras. I detta sammanhang bildar intervjuaren och intervjupersonen ny kunskap. Intervjuaren hjälper intervjupersonen framåt vilket resulterar i ny kunskap (Kvale, 2006). I denna studie var frågorna i intervjuerna av halvstrukturerade form och följdfrågorna kunde förstärka och utveckla svaren. De öppna frågorna används för att fånga intervjupersonens minnesbilder, erfarenheter, och uppfattning så spontant som möjligt. Intervjuerna spelades in på MP3-bandspelare, lyssnades av och transkriberades ord för ord. Korta anteckningar fördes vid intervjutillfället som jämfördes vid genomläsningen av den transkriberade intervjun.

Validitet

Studiens validitet är enligt Kvale (2006) en kvalitetskontroll som genomförs under kunskapsproduktionens samtliga stadier: tematiseringen, planeringen, intervjun, utskrift, analys, validering, rapportering. Man mäter om studiens syfte mäter det som den har som syfte att undersöka. Studiens syfte var att undersöka hur förskolepersonal, måltidspersonal, kock, skådespelare och föräldrar erfor och uppfattade barnens lärande i projektet *Sinnenas mat i förskolan*. För att undersöka syftet användes kvalitativa intervjuer av halvstrukturerad karaktär till samtliga åtta vuxna deltagare i projektet.

Generaliserbarhet

Inom vetenskapen har det vanligen varit forskaren som bygger upp och argumenterar för det generella i sina resultat, genom statistiska metoder eller påståendelogik. Det är av största vikt att forskaren tillhandahåller tillräckligt med belägg för att den analytiska generaliseringen ska kunna genomföras. (Kvale 2006). Generaliserbarhet är om det specifika som studien visar från den undersökta gruppen kan överföras till en större grupp, om resultaten kan överföras till andra sammanhang. Metoden att använda den kvalitativa intervjun på denna grupp som deltog i projektet, åtta stycken i olika åldrar, olika kön och från olika yrkeskategorier räcker inte för att generalisera resultatet. Urvalsgruppen är för liten. Jag kan i tidigare forskning finna en viss förankring i mina resultat vilken tillåter en viss generalisering av dessa.

Reliabilitet och validitet utgör viktiga kriterier för en kvantitativ forskning. Bryman (2008) ifrågasätter hur pass relevanta dessa begrepp är för kvalitativa undersökningar. Eftersom mätning inte är det främsta intresset i en kvalitativ forskning blir frågan om validitet något som är av speciell betydelse för kvalitativ forskning, resonerar Bryman. Han belyser olika författare som lägger mindre vikt vid frågor som rör mätning och som försöker finna andra kriterier som kvalitetssäkrar kvalitativa undersökningar. Som exempel på alternativa kriterier för bedömning av kvalitativa undersökningar förespråkar två forskare, Guba och Lincoln (1994) tillförlitlighet och äkthet, skriver Bryman. Delkriterier är: trovärdighet, överförbarhet, påhittighet och att styrka och konfirmera. En annan författare som Bryman lyfter fram är Yardley vars kriterier handlar om sensitivitet när det gäller kontext, engagemang och strikthet, tydlighet och sammanhang, effekt och betydelse. De flest kvalitativa forskare brukar uppfatta sin rapport som en av flera tänkbara representationer och inte som en slutgiltig version av

den sociala verkligheten, säger Bryman. ”De försöker styrka sina beskrivningar med fylligare beskrivningar, respondentvalidering och triangulering” (Bryman 2008 s 360)

Resultat

I detta kapitel redogörs för resultaten i bearbetningen av intervjuundersökningen. Kapitlet börjar med en kort presentation av intervjupersonerna. Sedan beskrivs de teman som framkommit av intervjuerna, kategoriserade efter frågeställningarna. Sammanfattningen av de mest centrala resultaten avslutar kapitlet.

Respondenter

I tabell 1 presenteras respondenterna närmare. Av personalen är det flera som har specialuppgifter på förskolan såsom att utveckla språk, matematik och modersmålet albanska. Alla arbetar heltid. Kocken är både landslagskock och TV-kock. Skådespelaren är både regissör och skådespelare.

Tabell 1. I tabell 1 presenteras intervjupersonerna som deltog i studien. Personerna har erhållit en bokstavsbeteckning som sedan används i arbetet.

Person	Yrke	Ålder	Anställningsår Förskolan	Specialuppgift
A	Förskollärare	50	3	Läs, skriv, matte
B	Förskollärare	45	10	Musik, drama
C	Barnskötare	48	7	Modersmål albanska
D	Måltidspersonal	55	2	Kokerska
E	Förälder, mor	33		Mor, lokalvårdare
F	Förälder, far	51		Far, förskollärare
G	Kock	44		Tv-kock
H	Skådespelare	70		Regissör

De flesta på förskolan som var med i projektet har arbetat flera år tillsammans och det ger en trygghet åt verksamheten.

Barnens lärande

I detta kapitel redovisas resultat av den kvalitativa analysen av intervjuerna. Hur intervjupersonerna uppfattade och erfor hur och vad barnen lärde sig i projektet *Sinnenas mat i förskolan*. Målen i projektet att lära sig bra matvanor, att hantera olika redskap själv, att källsortera, att skriva, att utveckla språket, att rita och måla och ett oväntat lärande, att stärka självkänslan och matematiska och naturvetenskapliga kunskaper var nyckelorden och hur respondenterna uppfattade detta lärande redovisas.

Metoden vid intervjuerna liknade ett samtal. Det var många, halvstrukturerade och öppna frågor.

Bra matvanor

Respondenterna nämnde i intervjuerna en rad faktorer kring företeelser som de såg. De upplevde att barnen uttryckte i leken att de lärde sig bra matvanor.

Förskollärare A berättar följande:

Jag tror de har blivit mer intresserade av mat. Det syns i deras lekar. Och det var inte längesedan de hade klippt ut och det var nyttig godis. ”Nyttig godis, du vet att det är nyttig godis.” Så sa ett av barnen vid ett tillfälle.

Barnen visade att de lärde sig bra matvanor när de pratade om vad de lärde sig fyra månader senare efter att projektet var avslutat.

Förskollärare B talar om hur medvetna barnen är om hur man äter och om tallriksmodellen:

De pratar om det än idag. Att man måste äta lite potatis, lite grönsaker, lite kött. Att det finns tre olika delar. Jag tror att man måste hålla på hela tiden med detta. Barn glömmet fort. Jag tror att om man höll på med den trefärgade tallriken och repeterade det regelbundet och inte låter det gå för lång tid mellan gångerna, så skulle det sitta kvar.

Barnen pratade om maten och tallriksmodellen i buffématsalen när de åt lunch och de talade med förskolepersonalen om det. Barnen blev undervisade av hem- och konsumentkunskapsläraren om tallriksmodellen, hur den såg ut på bild, hur man lade upp enligt tallriksmodellen när de åt lunch och barnen målade egna tallriksmodeller på papperstallrikar. Man kan tolka det som att kunskaperna de fick när de lagade en måltid med TV-kocken och lade upp maten enligt tallriksmodellen på en trefärgad tallrik, kändes igen när de åt lunch i matsalen.

Under projektets gång såg och konstaterade både förskolepersonalen och måltidspersonalen att barnen åt mer grönsaker i buffématsalen än de gjort tidigare.

Måltidspersonal D uttrycker sina synpunkter:

Det är många idag som aldrig kommer i kontakt med grönsaker och rotfrukter. Ja, man kan se hur man lär sig lite mer om mat, grönsaker, frukt och om mat från andra kulturer. De har börjat äta lite mer av grönsakerna. Det är betydelsefullt att barnen får upp ögonen för maten.

Måltidspersonalen var med och planerade när barnen tillagade sallader som serverades i matsalen.

Förskollärare B talar om barnens ätande:

Även att de vågade ta mer grönsaker i matsalen och testa mer. Det är jag väldigt säker på. /.../
Barnen har ätit mycket mer grönsaker under projektet.
/.../ Nu när det har gått fyra månader efter projektet så har våra barn börjat gå tillbaka med grönsakerna igen. Jag ser en skillnad. Det är inte lika mycket, de går förbi, det gjorde de inte när projektet var. För då pratade vi så mycket om grönsaker och hur viktigt det var och de fick smaka på dem. Jag tror att de har gått tillbaka lite. Så de behöver det.

Förälder F konstaterar om sitt barn:

Hon gillar grönsaker och detta blir ytterligare en aspekt på det hela. En förstärkning!

Föräldern upplyser om vad barnet gör när hon kommer hem:

Att hon har fått ett intresse. Att hon drar i skåpen och vill ta fram maträtter. Jag tror inte hon hade gjort det annars.

Förskollärare A talar om utvecklingssamtal med föräldrar:

Jag tror att det är där vi måste börja med den nyttiga maten från tidigt. Responsen jag fått från föräldrarna är ju också att ”Jo, de är så intresserade av mat hemma” har föräldrarna berättat. Att de vill gärna vara med.

Jag hade utvecklingssamtal med en av de aktiva barnen i projektet. Pappan berättade att hon vill gärna vara med hemma med mamma och laga mat hur mycket som helst. Hon tycker det är jättekul. Hon visade ju det här också.

Sammanfattningsvis kan man av intervjuerna uppfatta respondenterna som sade att de såg fem olika sätt som barnen tillgodogjorde sig bra matvanor i projektet *Sinnenas mat i förskolan*.

Barnen

- visade det i lek,
- de pratade om det,
- de åt mer grönsaker och
- de visade hemma att de blivit mer intresserade och
- att det väckte ett intresse och en nyfikenhet.

Att hantera redskap vid matlagning

Uppfattning om hur barnen kunde hantera verktyg uttrycker C på följande sätt:

Innan projektet jag inte skulle våga ge en kniv till ett barn. Jag var väldigt rädd. Men efter projektet, jag visste inte att de var så duktiga. De klarade det jättebra hur man håller kniven. De klarade det jättebra. Våra barn har utvecklats jättemycket.

Måltidspersonal D beskriver en situation som hon fascinerats av:

Speciellt en kille som var fem år. Han hackade som en riktig kock. Han visste exakt hur han skulle hålla kniven. Han var så otroligt duktig. Han hade det här inne liksom. Jag har försökt men kan det inte så.

Det fanns andra situationer i matlagingsprocessen som en av intervjupersonerna uppfattade på följande sätt:

Jag tror att det är något som barn får lära sig. Dels genom att de fick vara med och kladda med fingrarna i färsen till köttbullarna, dels vara med och salta och peppra, att forma dem med händerna./.../ Och att man måste steka för att de ska vara färdiga. Man ser ju att alla snappar upp det och alla ville ju vara med och göra det. /.../ De lär sig samtidigt som de gör.

De intervjuade föräldrarna berättade om hur barnen gjorde hemma:

Barnen lär sig att använda redskapen här och kan sedan använda dem hemma. Men det är klart att man måste stå vid sidan med dem.

Föräldern påtalade att de lärde sig att våga lita på att deras barn kunde använda redskap som de inte vågade använda tidigare.

Barnskötar C talar om vad föräldrarna säger att barnen har lärt sig:

Kunskaper om maten och måltiden har de tagit med sig hem. Barnen sitter vid sidan om mig och använder knivar och vill hjälpa till, säger en förälder. De vill diska och sortera.

Intervjupersonernas uppfattning var att barnen visade att de lärde sig att använda olika redskap själva genom

- att de på förskolan visade att de kunde använda olika redskap
- att de lyssnade, deltog och uppfattade vad de gjorde vid inlärningsstillfällen och
- att många visade hemma vad de lärde sig i förskolan.

Att källsortera

Momentet i projektet som rörde källsortering uppfattade förskollärare A på följande sätt:

Och just det här med maten och källsorteringen fick vi med jättebra. Det var riktigt bra. Det är ju sådant som följer med barnen, för det blev väldigt konkret.

För att barnen skulle komma ihåg och få det som en naturlig del i arbetet måste man upprepa vissa moment ofta och regelbundet. Det skedde vid varje undervisningstillfälle i projektet.

Förskollärare A berättar om vad jag sade vid arbetstillfället:

För du frågade ju alltid: ”Var ska vi slänga det här nu?” Och barnen fick tänka efter och gå och slänga. Jag tror att det är där vi måste börja. Vi måste börja tidigt.

Förskollärare B berättade hur de fyra månader efter att projektet var avslutat talade om att de fortfarande arbetade med hållbar utveckling och källsortering:

Det är en viktig aspekt som barnen har lärt sig.

Just det här med hållbar utveckling skulle man kunna utveckla mycket mer.

Var lägger man soporna?

Var lägger man resten av potatisen?

Vad gör man med det sedan?

Sammanfattningsvis respondenternas uppfattning om vad barnen lärde sig av momentet källsortering visas genom:

- att de visade det i leken,
- att de utförde det vid varje undervisningstillfälle och
- att förskolläraren berättade att de fortfarande arbetade med det på förskolan.

Att skriva och språkutveckling

Uppfattningen om metoden att skriva recept uttrycker förskollärare B på följande sätt:

Nonsensskrivningen! Där hände det väldigt mycket från början. När det hade gott sex månader, så oj vad våra barn hade lärt sig bokstäverna. Så kom jag på att det är ju därför-nonsensskrivningen!

Nonsenstext beskrivs i projektbeskrivning i Bakgrunden och visas i Bilaga 6.

Förskollärare A påtalar att:

De har blivit väldigt intresserade av bokstäver. Det har kommit igång när de skrivit recepten.

För barnens språkutveckling var det väldigt bra.

Barnen skrev själva recept för hand som de ville att hem- och konsumentkunskapsläraren skulle använda när de lagade mat. I bilaga 5 visas ett handskrivet recept.

En reflektion var när de i stället för att måla med färger valde att skriva en kokbok för hand.

På varje dataskrivet recept skrev de sitt eget namn. Se bilaga 6.

Intervjupersonernas uppfattningar var att barnen lärde sig att skriva och känna igen bokstäver genom

- att de skrev bokstavsträckor på datorn, spökskrift även kallad "nonsensskrift"
- att de skrev och sammanställde bokstäver för hand till ett "recept"
- att de valde att skriva bokstäver för hand till en "kokbok" istället för att måla och
- att de skrev sina namn på datorn på varje "recept"

En iakttagelse som gjordes och som personalen uppfattade gällde barnens språkutveckling. Barnen hade lärt sig nya ord och nya begrepp. De kunde använda orden och begreppen när de talade med förskolepersonalen och med föräldrarna.

Barnskötare C har upplevt följande om hur intressant barnen tyckte att det var när de satt vid datorn och skrev recept:

I projektet har jag känt att barnen har utvecklats mycket i matte och i språket/.../När vi repeterade orden, så våra barn har lärt sig jättemånga nya ord som de innan inte kunde. De visste inte vad orden betydde. De har utvecklats jättemycket.

Barnen hade berättat för sina föräldrar vad de hade gjort under utbildningsdagarna och mamman bekräftade detta genom att hon i intervjun talar om hur många saker hon inte visst vad de hette och hur barnen berättade det för henne:

Vad redskapen och livsmedlen heter på svenska kunde jag inte men barnen kom hem och berättade det på svenska för mig. Det var väldigt intressant.

Det visade att barnen tillgodogjorde sig nya begrepp i det svenska språket.

De har blivit väldigt intresserade av bokstäver. Det har kommit igång när de skrivit recepten.
De får nya ord när de arbetar med maten. Att upprepa orden. Att prägla in orden.
/.../ Det har kommit igång när vi har skrivit recepten. Barnens språkutveckling var väldigt bra.
För nya ord när man arbetar med maten och visar nya grönsaker och frukter. Ex när du sa
”Ananas! Kan ni säga ananas”?

Sammanfattningsvis så var uppfattningen av språkutvecklingen följande hos intervjupersonerna

- barnen visade ett stort intresse för bokstäver,
- de kunde skriva bokstäver både på datorn och för hand,
- de kunde sätta ihop bokstäverna till ord och
- de kunde skriva sina namn,
- de uttryckte sig med nya ord och begrepp och
- de visade att de kunde berätta och redogöra för nya kunskaper med hjälp av språket och
- barnen med annat modersmål visade på god språkinlärning genom att de använde nya begrepp och ord både på förskolan och hemma..

Att rita och måla

Även metoden som ingick i projektet att rita och måla uppfattades som att barnen lärde sig att betrakta hur olika frukter och grönsaker såg ut.

De lärde sig att skapa och att fantisera utifrån det de såg och var med om under tillagningen av måltiden. De lärde sig utifrån målningen att berätta vad de målade.

Barnskötare C beskriver:

Idag har de möjlighet att utveckla mycket. De har målat. Hur ser en frukt ut? Vilken färg har den? Hur smakar och luktar den? Hur känns den? Är den mjuk eller hård? Allt utvecklar.

De lärde sig genom att måla att bearbeta, repetera och reflektera över vad de var med om på förmiddagen då de lagade mat.

Förskollärare B tänker:

Att de fick använda sin kropp och göra det med. De fick uttrycka sig genom målning. Det är jättemycket.

Skådespelaren reflekterar:

Jag tror det har stor betydelse för barnen. När jag ser på bloggen så ser man att färgerna ex på morötter att färgklickar fascinerar barnen.

Sammanfattningsvis kan man tolka att intervjupersonerna uppfattade att barnen lärde sig

- att måla och att rita för att
- de upprepade kunskaper från matlagningen och därigenom
- repeterade de nya ord och
- bearbetade upplevelserna och
- samlade målningar och bilder till sin egen kokbok.

Att stärka självkänslan

I projektet kunde man också upptäcka ytterligare ett lärande. Att det var mycket som stärkte barnens självkänsla.

Barnskötare C uttrycker:

Barnen vågar mer.

Analysen visade bland annat att barnens självkänsla stärktes. De visade att de lärde sig att behärska och använda alla redskapen, såsom kniv, rivjärn, potatisskalare, mixer, elvisp och olika mått. Deras glädje och tillfredsställelse i att känna att de lärde sig något nytt och kunde visa det för förskolepersonalen och för föräldrarna, gjorde att deras självkänsla växte. Att de producerade något som de använde vid måltiden som alla barnen smakade på och kokboken som de fick ta hem till mamma och pappa, gjorde att de kände sig bekräftade och att andra blev glada av vad de gjorde och producerade. Att de såg sig själva på bild på bloggen, i tidningar och i kokboken och blev bekräftade av både förskolepersonalen på förskolan och föräldrarna hemma, stärkte självkänslan. Att de när de kom hem och kunde lära föräldrarna

nya ord fick barnens självkänsla att växa, att föräldrarna visade att de var glada och nöjda att barnen kunde. Att de kände sig delaktiga i hela arbetsprocessen, kände sig trygga i den återkommande arbetsprocessen, att de lärde sig nya färdigheter och ord och kunde berätta för föräldrarna och att de såg det på bloggen när de kom hem, gjorde att både barn och föräldrar växte i självkänsla.

Barnskötare C anser:

Barnen vågar mer./.../ De vågar smaka på ny mat.

Förskollärare B påtalar:

Det har betytt mycket för föräldrarna att deras barn var med på bilder, på vår blogg och i tidningar. De gick hem direkt och tittade på bloggen och både barnen och föräldrarna växer i detta. Jätteviktigt!

Vägen till lärande

I detta kapitel redovisas vägen till målen i projektet *Sinnenas mat i förskolan*. Vägen till lärandet handlade här om hur och vad det var som fick barnen att nå till målen. Arbetsätt och läromedel redovisas utifrån respondenternas svar på vad projektet betydde för barnen och deras föräldrar. Följande områden presenteras: maten som inspiration, arbetsprocessen som struktur, vuxna som förebild i lärandet, aktivt lärande som metod, bloggen som kommunikation och kokboken som slutprodukt.

Maten som inspiration

Det finns en viktig aspekt och det var hur maten inspirerade barnen till ett lärande genom att den väckte barnens nyfikenhet, det var spännande, det var många färger som stimulerade, det luktade och det kändes någonting i handen när barnen tog i maten.

Förskollärare A beskrev detta på följande sätt:

Hela vägen med det fantastiska skapandet med maten. Allt som blev lärande. Så mycket som vi upptäckte var lärande. /.../ Och framförallt barnen hur de tog till sig det. Att de tyckte det var roligt och hur de gick in i det med liv och lust i det de skulle göra, i sina uppgifter.

Även barnskötare C ser lärandet via maten:

Allt kom ifrån maten. Vi har inte gjort så tidigare. Det kunde fånga barnen.

Skådespelaren anser:

Maten hjälper våra smaklökar och oss att må gott och färgerna påverkar våra sinnen. Allt har ju ett samband.

Att nå till det lustfyllda lärandet via maten bekräftades när kocken lagade husmanskost med barnen. Kocken anser att:

När vi gjorde köttbullar. Alla barnen har ju ätit hamburgare men det märks ju att de inte har en aning om vad det är. Men det fick de ju när vi pratade om att det var kossa och gris som man hade malt ner, att man behövde krydda, att man behövde ett ägg för att få rätt konsistens för att man skulle forma med händerna. Dels att de fick vara med och kladda med fingrarna i färsen och forma köttbullarna./.../ Alla barnen ville ju göra allting hela tiden och det är ju lite som barn är, man är nyfiken men samtidigt blir det på ett sätt som man lär sig genom att de suger åt sig och lyssnar och gör.

Barnens glädje, nyfikenhet och lust att ta i, känna på och att arbeta med maten visade sig vid varje utbildningsdag.

Kocken konstaterar:

Det är jättebra att barnen får vara med och titta och se, klämma och känna, för helt plötsligt vågar man ju äta./.../ Att få inspirera till maten bara genom att låta barnen vara delaktiga.

Arbetsprocessen som gav struktur

En uppfattning om arbetsprocessen uttrycker C på följande sätt:

När vi satt i små grupper på 6-7 barn så hann alla barnen med att mäta, väga, riva, röra och hålla i. Vi hade möjlighet att prata med dem och förklara för dem./.../Alla barnen var så koncentrerade. Det var väldigt spännande för barnen./.../Barnen sitter i små grupper och vågar mer. Att de sitter still och får använda knivar. Barnen får repetera och får förklaringar.

Förskollärare A var mest överraskad över hur vissa barn kunde sitta stilla och koncentrera sig. Man kunde tolka det som att maten som inspiration var intresseväckande, att arbeta praktiskt med maten och att arbetet i den lilla gruppen med dess struktur, var ingredienser som fick barnen att koncentrera sig.

Speciellt en pojke som annars är väldigt okoncentrerad. Att han var så koncentrerad, intresserad och kunde sitta stilla och arbeta i flera timmar.

Barnskötare C reflekterar hur duktiga barnen är i 6-års gruppen:

De är så duktiga efter projektet. Vi har haft många 6-åringar tidigare men inte en sådan grupp som vi har nu. /.../ De hade en chans att få lära sig att smaka. Barnen har utvecklats jättemycket.

Variationen i arbetsprocessen var ett tredje bidrag till att barnen blev stimulerade och att intresset hölls vid liv.

Förskollärare B bekräftar:

Att man kunde arbeta med det under en hel dag. Att man hade så många olika moment som barnen gjorde. Man såg att barnen tyckte det var roligt att göra det. Man såg att de lärde sig så mycket.

Skådespelaren reflekterar:

Jag tror att stillheten att kunna sitta runt ett bord och göra någonting en längre tid till exempel att skala en morot, att göra det färdigt, det är jätteviktigt. Det är en del av helheten. Det är säkert många barn som missar det idag. För att få ro så måste man ha gjort alla delar för att få helheten.

Hur uppfattades vuxna som förebild?

Reflektionen vid analysen av intervjuerna i detta avsnitt var att barnen nådde målen uppställda i projektet att främja bra matvanor, att laga mat, att göra en egen kokbok och att ge barnen god självkänsla. Barnskötaren undervisade en gång och TV-kocken och skådespelaren undervisade var sin gång. Den vuxne var förebilden som visade, demonstrerade och förde en dialog med barnen genom att ställa frågor och befinna sig på deras nivå genom att lyssna på deras argument och frågor. Barnen härmade, blev lotsade och gjorde som den vuxne gjorde.

Förskollärare B citeras:

På morgonen när du talade om vad vi skulle göra så lyssnade barnen och tyckte det var spännande och de lyssnade.

.../ Det man tänker direkt på är de olika begreppen som barnen fick lära sig. Att de tog i alla sakerna, att de fick känna. Du berättade och visade vad det var och hur man skulle göra. Att barnen fick använda sig av och göra de olika grönsakerna.

Att det var olika vuxna som undervisade och visade intresse för barnens arbete och även deltog tillsammans i arbetet, visade också på hur man genom att vara flera, enade vuxna gav en trygghet till barnen. Genom denna trygghet fick barnen förtroende för vuxna, lyssnade på och litade på dem och tillgodogjorde sig kunskaper i en positiv lärmiljö.

Barnskötare C berättar:

Det var när vi satt samlade vid bordet och du förklarade vad de skulle göra och när vi repeterade orden, så våra barn har lärt sig jättemånga nya ord som de innan inte kunde.../ Det gick lugnt tillväga och barnen gjorde efter dig.

Förskollärare A uttrycker:

När man arbetar med maten och visar nya frukter och grönsaker. Exempel när du säger ”Ananas. Kan ni säga anans”?/.../ Likaså när de står vid buffébordet och ska ta mat så finns det bönor på bordet och en 4-åring säger ”Kolla bönor. Säg bönor!” Så de har verkligen tagit åt sig vad du har gjort, säger förskolläraren med ett leende.

Även kocken kommenterar vuxna som förebild:

Som yrkesroll, kock, kommer man då och tar på sig sin uniform, min kockrock. /.../ Man lyssnar alltid på någon som är expert och man inspireras av det då. /.../ Man har rocken på sig och det gör att barnen är lite mer engagerade och lyssnar bättre.

Barnen nådde målen uppställda i projektet genom att vara aktiva i hela arbetsprocessen. Metoden till lärandet i projektet var att var och en gjorde sin egen kokbok från början till slut. När barnen gjorde kokboken lärde de sig att vara aktiva i alla de moment som ingick i arbetsprocessen som var att tillaga maten, att äta vid måltiden, att skriva recept och att måla bilderna till kokboken. Genom att vara aktiva i hela arbetsprocessen tillgodogjorde de sig kunskaperna.

Förskollärare B påtalar:

/.../ Det man tänker direkt på är de olika begreppen som barnen fick lära sig. Att de tog i alla sakerna, att de fick känna. Du berättade och visade vad det var och hur man skulle göra. Att barnen fick använda sig av och göra de olika grönsakerna./.../ Det var ett så bra sätt att få lära sig orden på. Att få känna på det ordentligt. Att få känna sig till orden./.../ Vilket bra sätt. Det var enkelt men ändå så proffsigt./.../ Att arbeta med ett praktiskt arbete och att vara tydlig.

Förskolepersonalen såg hur barnen lärde sig genom att barnen gjorde alla momenten, att de olika momenten stimulerade och aktiverade barnen och att den fokuserade aktiviteten gjorde att barnen blev motiverade och koncentrerade.

Förskollärare A påpekar:

Det som var väldigt betydelsefullt var att vi kunde dela in barnen i mindre grupper så att alla barnen fick prova på och göra alla saker.

Förskollärare B reflekterar:

Att de fick använda sin kropp och göra det med.

Att ”kunskapa” med kroppen och kunskap i handling var andra begrepp som uttryckte att arbetsprocessen var aktiv och att vägen till målen i projektet att göra en kokbok var genom att låta barnen samverka, vara delaktiga och aktiva i alla momenten.

Rörelseglädjen i att göra dramaövningar till musik och fantisera om mat, sporrade fantasin hos barnen.

Skådespelaren uppfattade dramaövningarna med barnen på följande sätt:

Man såg att det var som ett begär som väcktes. Man såg att de var som läskapper och de ville ”Mer, mer!”. Det lyste i ögonen på dem. Det var helt fantastiskt! Jag blev nästan euforisk där.

Vad betydde bloggen som kommunikation?

Tekniken att använda sig av bilder och blogg uppfattade intervjuperson C på följande sätt:

Alla föräldrarna kunde se bloggen hemma. Det var jättebra. När de kom nästa morgon ”Oh vad ni har gjort mycket. Vad duktiga ni är. Barnen har gjort så mycket”. Även om de inte kunde språket var de så glada och de har visat till mor- och farföräldrar i Kosovo. Afrika, överallt.

När föräldrarna tittade på bloggen hemma tillsammans med barnen blev de bekräftade igen i att det de gjorde var viktigt. Både barn och föräldrar blev bekräftade. Bloggen fungerade då som en kommunikation mellan barn, förskolepersonal och föräldrar.

Förskollärare B bekräftar:

Det har betytt mycket för föräldrarna att deras barn var med på bilder, på vår blogg och i tidningar. De gick hem direkt och tittade på bloggen och både barnen och föräldrarna växer i detta. Jätteviktigt! Bloggen gjorde succé./.../ Det blev ett samtalsämne med föräldrarna. Något man pratade om varje dag.

Diskussion

Metoddiskussion

Med utgångspunkt från syftet, som var att undersöka den deltagande personalens och föräldrarnas uppfattning om vad och hur barnen lärde sig i projektet *Sinnenas mat i förskolan*, och för att besvara frågeställningen, valdes en kvalitativ metod och kvalitativ intervju med halvstrukturerade frågor. Personalens och föräldrarnas uppfattningar om barns lärande i projektet visade sig ur flera aspekter, både vad de lärde sig och vägen till lärandet.

Urvalsprocessen var tydlig. För att få så många uppfattningar som möjligt om lärprocessen valdes den personal som varit med och arbetat i projektet, de personer som gästföreläst och föräldrar vars barn varit med i projektet. Eftersom förskolan hade 50 procent barn med annan etnisk bakgrund än svensk var det viktigt att få föräldrar som också hade annat modersmål än svenska. Vid intervjutillfället användes en tolk som översatte. Att ha ett selektivt urval gjorde att man inte kunde göra generaliseringar till populationen som helhet. Urvalet av föräldrarna kan ha påverkat studien eftersom de var få. Om enbart föräldrar intervjuats och personalen uteslutits så hade resultatet av de pedagogiska förändringarna i barnens beteenden varit svårare att avläsa. Barnen har inte intervjuats i denna studie. Intressant hade varit att intervjua barnen och belysa barnens svar men det hade gjort studien för stor. I intervjuerna av personal och föräldrar användes halvstrukturerade frågor för att få så subjektiva svar som möjligt. Det var viktigt att få tydliga svar som talade om vad de intervjuade trodde att barnen hade lärt sig under projektets gång och efteråt. Intervjuerna gjordes enbart av mig och därmed analyserades de enbart av mig.

Jag reflekterade över om intervjupersonerna skulle ge mig svar som var ”vara-till-lags-svar”. Därför påtalades innan intervjuerna att de måste tänka kritiskt till projektet och till mig.

Förförståelse

Widerberg (2002) talar om ”glasögon” som den referensram, teori och liknande genom vilka vi betraktar ett fenomen. I detta avsnitt redogörs för min förförståelse dvs. mina erfarenheter och mina ”glasögon” från att ha arbetat med liknande projekt tidigare och i mitt engagemang i projektet *Sinnenas mat i förskolan*.

Innan denna studie påbörjades hade jag en hel del erfarenheter från mitt yrkesverksamma liv i grundskolan i ämnet hem- och konsumentkunskap i år 2, 5, 7, 8 och 9. Tillsammans med en mellanstadielärare och en IT-pedagog, koordinerade vi ett EU-projekt, Comenius, att göra en kokbok på nätet, *cookbookontheweb*, med England, Italien, Norge, Sverige och Tyskland. Tillsammans med samma mellanstadielärare, en känd TV-kock och elever i år 5 skrev och producerade vi en kokbok med nya landskapsrätter. På en förskola med enbart invandrarbarn ledde jag ett projekt med 5-6 åringar i 2 år som kallades ”Min första läsebok är en kokbok”. Jag var initiativtagare och projektledare i projektet *Sinnenas mat i förskolan*. Detta gjorde att jag kunde tolka och förstå intervjuaren och tyda det gemensamma ämnet. Jag har en 2-årig handledarutbildning i psykodynamisk grupphandledning för lärare från St Lukas som också bidrog till min förförståelse under intervjuerna. En farhåga jag hade var att jag omedvetet genom min person och personlighet och genom att jag arbetat tillsammans med intervjupersonerna under ett år kunde påverka de intervjuades svar. Jag påpekade denna farhåga för intervjupersonerna innan intervjuerna genomfördes.

Det omfattande bildmaterialet som användes vid den pedagogiska dokumentationen och i bloggen studerades av mig. Bilderna fungerade som en förförståelse och en förstärkning av informanternas svar i tolkningen av empirin. Efter intervjuerna och empiribearbetningen studerades barnens egenhändigt gjorda kokböcker och målningar som en förstärkning av intervjupersonernas svar. I denna studie redovisas inte hela bildmaterialet eftersom studien då skulle bli för stor. Några bilder, målningar och dokument ur barnens kokböcker finns som bilaga 5 och 6 i denna undersökning.

Jag genomförde intervjuerna ensam och hade därmed inte någon att stämna av med om huruvida man uppfattade svaren i intervjuerna på liknande sätt. Tolkningar är gjorda enbart av mig och det kan ge studien lägre validitet. Detta försökte jag att kompensera genom att

studera dels den omfattande pedagogiska dokumentationen som bland annat låg till grund för projektets blogg och dels barnens slutprodukt kokböckerna med barnens texter och målningar.

Det har inte gjorts någon vetenskaplig analys av bilderna och slutprodukterna utan de användes som en förstärkning och ett bekräftande på intervjupersonernas svar i intervjuerna.

Resultatdiskussion

Resultatdiskussionen begränsas att gälla det frågeställningen i syftet efterfrågar.

Jag utgår från fyra olika former av kunskaper när jag diskuterar resultatet av denna undersökning: fakta, färdighet, förståelse och förtrogenhet, som alla står omnämnda i Läroplanen för grundskolan (Skolverket 2010, Lgr 11) och Läroplanen för förskolan -98 rev 2010 (Skolverket 2010). Pramling Samuelsson och Sheridan (2006) anser att barnet får en förtrogenhet som grundar sig i levd erfarenhet, att barnet gör saker, läser om det och sedan involverar det i kroppen och tanken.

Resultaten vad och hur barnen lärde sig kan belysas dels från den pedagogiska personalens perspektiv och dels från övriga personers perspektiv som deltog i undersökningen. Målet att nå bra matvanor presenteras i ett resonemang och resten av resultaten presenteras i tabell 2.

Den pedagogiska personalen på förskolan uppfattade att barn lärde sig genom att de visade lärandet i leken, genom att prata om det, genom att använda redskapen och genom att skriva. De påtalade också att barnens självförtroende stärktes genom alla kunskaper och färdigheter barnen tillgodogjorde sig och visade genom sin glädje plus förstärkningen genom allt bildmaterial i dokumentationen och bloggen. Måltidspersonalen uppfattade att barnen nådde ett av målen, bra matvanor, genom att de åt mer grönsaker vid salladsbuffén. Kocken uppfattade att barnen lärde sig genom att de deltog, var nyfikna och gjorde alla moment som han visade. Föräldrarna uppfattade att barnen lärde sig genom att barnen kom hem och berättade och visade ett större intresse för mat och att hjälpa till med matlagningen.

Målet att nå bra matvanor är svårt att mäta. I denna intervju så talas bra matvanor om som ”att äta grönsaker”. ”Grönsaker är det man får vitaminer och mineraler och dåligt samvete av,”

anser Pipping Ekström² i en muntlig konversation. Begreppet bra matvanor innehåller mycket mer än att äta grönsaker men väldigt många tolkar bra matvanor som att man har ökat sin grönsakskonsumtion. Därför är det svårt att på kort sikt dra någon slutsats om barnen lärde sig bra matvanor i projektet. Det man kan konstatera var att personalen vid intervjuerna kunde se att barnen åt mer grönsaker under projektets gång.

Vägen till lärandet skedde genom att använda maten som inspiration, arbetsprocessen som struktur, vuxna som förebild, aktivt lärande som metod, bloggen som kommunikation och kokboken som slutprodukt.

Utifrån ett tematiskt arbetssätt utvecklades den pedagogiska verksamheten genom att i köket arbeta med mat och producera en kokbok. Personalen påpekade det flera gånger under intervjun att de inte hade arbetat på det sättet tidigare och att de såg fördelar som de förde med sig till andra ämnen. De fortsatte till exempel arbetet med bokstäver i andra ämnen såsom idrott. De arbetade vidare med källsortering och näringslära. Vi vuxna gjorde barnen uppmärksamma på företeelser med maten, hur man tillagar maten, hur man skriver, berättar om och målar den och slutligen gör en egen kokbok. Att göra en kokbok illustrerar en helhet i lärandet.

Det är barnens allsidiga utveckling som främjas då de använder sin kropp, sina sinnen, kommunicerar och samverkar med varandra, anser Pramling Samuelsson och Sheridan (2006).

En hel del resultat har framkommit, en del som stämmer överens med tidigare forskning och en del som var nytt. Ett av de starkaste resultaten var hur positivt både barn, personal och föräldrar upplevde det med att arbeta med projektet. Att alla uttryckte en glädje i arbetet och såg framemot dagen då man arbetade med *Sinnenas mat i förskolan*. Ett annat starkt och intressant resultat var arbetet med bloggen. Bloggen blev exempel på hur man kunde använda pedagogisk dokumentation som kommunikation med föräldrar och andra, som utvärdering inom personalen, som en fortbildning för andra förskolor och som en positiv bekräftelse av barnen. Det blev också tydligt att det skedde en stor språkutveckling hos barnen.

² Ekström, i samtal, 11-08-03, på IKI.

I de åtta intervjuerna kom det fram mycket som var positivt med projektet men det fanns också en del reflektioner om vad och hur man kunde göra på annorlunda sätt. Det alla de intervjuade såg som en svårighet med att fortsätta projektet var ekonomin. Var man får pengar att betala ytterligare en person i barngruppen. Barngrupperna har vuxit i antal barn per grupp på senare år och för att kunna dela gruppen i smågrupper behövs ytterligare en person, ansåg personalen. Personen som undervisade behövde också ha kunskaper om hushållsvetenskap. En av de intervjuade ansåg att övertala politiker och de som bestämmer eventuellt kunde vara ett problem. En förskollärare påtalade att när barnen satt vid datorerna och skulle berätta, tröttnade de på att vänta på sin tur på grund av att de var så små. Alla ville vara aktiva och skriva på datorn hela tiden. Förskolläraren hade inga synpunkter på hur man skulle kunna ändra momentet. Förskollärare A påtalade att de kunde ha arbetat med Tragetons (2005) skrivmetod mer och utvecklat den lite mer. Förskollärare B trodde att barnen som varit med från början var något mätta på arbetsprocessen och att man kanske behövde ändra på någon detalj. Måltidspersonalen påtalade att hon ville vara mer delaktig i arbetsprocessen från början för att veta vad som sades så att hon kunde använda det när hon mötte barnen varje dag i restaurangen/matsalen.

För att man enklare ska kunna se hur och vad barnen lärde sig i projektet har det sammanställts i en tabell, tabell 2. Där kan man se hur, vad och var barnen visade att de lärde sig att använda redskap, källsortera, skriva, måla och rita.

Tabell 2. Sammanställning av personalens och föräldrarnas uppfattning om barns lärande i *Sinnenas mat i förskolan*.

	Redskap	Källsortera	Skriva	Måla och rita
Hur lärde sig barnen?	<ul style="list-style-type: none"> • Genom att arbeta med maten. • Genom aktivt deltagande. • Genom lek. 	<ul style="list-style-type: none"> • Vid varje arbetstillfälle. • Genom lek. • Fortfarande arbetar med det i förskolan. 	<ul style="list-style-type: none"> • Spökskrift på datorn. • Skrev bokstäver till ord. • Skrev recept. • Kokboken. • Berättade. 	<ul style="list-style-type: none"> • Måla • Upprepa. • Bearbeta. • Visualisera.

Vad lärde sig barnen?	<ul style="list-style-type: none"> • Att använda olika redskap så som kniv, sax, potatisskalare, rivjärn, elvisp, mixer, måttsats. 	<ul style="list-style-type: none"> • Hur man sorterar i olika fraktioner så som kompost, plast, metall, papper, glas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Bokstäver. • Nya ord. • Nya begrepp. 	<ul style="list-style-type: none"> • Att måla • Sätta ord och färg på vad de gjort.
Var visade de det?	<ul style="list-style-type: none"> • På förskolan. • Hemma. 	<ul style="list-style-type: none"> • På förskolan. 	<ul style="list-style-type: none"> • På förskolan lekte de med bokstäver på idrotten och i andra lekar. 	<ul style="list-style-type: none"> • Visade det vid senare besök på förskolan genom att rita och skriva ett recept.

Det man kan påpeka av resultatet i tabellen är att den pedagogiska personalen kunde följa och iaktta barnens lärande på förskolan väl. Hade fler föräldrar varit intervjuade hade säkert svaren och resultatet visat mer på vad barnen förmedlade hemma.

Förståelsen är knuten till tänkandet, men påverkas också av känslor i interaktion. Förståelsen är ett sätt att begripa världen. Genom arbetsprocessen med maten och kokboken, att laga mat kunde barnen utveckla en förståelse för processer, som hur till exempel råa rotfrukter blir mjuka, ugnstrostade och smakar gott. För att barnen ska utveckla en förståelse måste de också få tänka efter och själva berätta hur de uppfattar olika processer. Detta skedde när de skrev recept på datorn och berättade för varandra vad de upplevt. Tänket är något som produceras av människor i samtalsform och hur det äger rum inom såväl som mellan individer, anser Säljö (2000) Förståelsen är lika central för inläring som motivationen, anser Gärdenfors. ”Det är först när vi förstår hur saker och ting hänger ihop som vi minns och lär oss på riktigt” säger Gärdenfors (2011).

En slutsats av projektet som respondenterna kommenterar är att det är viktigt att börja så tidigt som möjligt med undervisning om mat och lärande så att barnen så tidigt som möjligt får nya erfarenheter och kunskaper av och om maten, att tillaga den och att äta den. Säljö (2000) anser att lärande sker i interaktionen mellan människor och grundläggande inom lärandet är vad individen och kollektivet tar med sig från sociala situationer och brukar i framtiden. Att laga mat och äta måltider är sådana sociala situationer där interaktion mellan människor sker och där lärandet om maten kan föras vidare till användbar kunskap i framtiden. I samband med att människor möts och samtalar produceras tankar såväl inom människan som mellan individer,

anser Säljö (2000). ”Tänkandet sker genom att man upprättar och vidmakthåller en gemensam förståelse av vad man håller på med och dessutom utvecklar man denna delade förståelse genom kommunikation.” (Säljö, 2000 s 111) Maten kan då bli den gemensamma förståelse som barn och vuxna utvecklar tillsammans genom att arbeta med den, äta den, måla av den och tala om den för att kunna bruka den i framtiden. Maten blir ett arbetsverktyg och ett kommunikationsmedel (Ekström 1990).

Kunskaper i form av färdigheter innebär att barn kan utföra något. Många färdigheter förutsätter fakta och förståelse (Pramling Samuelsson & Sheridan, 2006). Vid källsortering bör barnen kunna och känna till orden och förståelsen att olika material ska slängas i olika hinkar och de bör känna igen de olika fraktionerna plast, glas, papper, metall och kompost. Vid matlagningen bör barnen kunna känna igen, hantera och använda olika redskap och ha ord och begrepp för olika livsmedel. Dessa kunskaper används vid matlagningen och barnen lär sig en färdighet. En kunskap i handling, som Molander benämner det, en tyst kunskap, som barnen kan använda i andra situationer när de ställs inför nya situationer (Molander, 1997).

Den pedagogiska inriktningen var maten och ett oväntat lärande var att de intervjuade uppfattade att barnen i projektet utvecklade sitt språk så mycket. En slutsats är att det har med det lustfyllda lärandet att göra. Genom att barnen uttryckte en så stor glädje, nyfikenhet och motivation i lärandet med maten i projektet så hade de också behov av att sätta ord på och berätta om sin glädje i både lek och prat och därmed skapades ny kunskap. En slutsats är att de genom att skriva på datorn enligt Tragetons metod att skriva sig till läsning blev motiverade till att lära sig bokstäver som också bidrog till barnens språkutveckling.

Kunskap är något man använder i sitt handlande i vardagen och en resurs med vars hjälp man löser problem, hanterar kommunikation och praktiska situationer på ändamålsenliga sätt. (Säljö, 2000 s 125)

Ett hälsofrämjande förändringsarbete är en ständigt pågående process som förhoppningsvis pågår på förskolor och skolor i Sverige. Maten – är ett mål och ett medel i det förändringsarbetet. Den deltagande personalen och föräldrarnas uppfattning om vad och hur barnen lärde sig i projektet *Sinnenas mat i förskolan* är att de lärde sig väldigt många olika kunskaper utifrån maten.

För framtida forskning vore det intressant att undersöka hur hem- och konsumentkunskap kan påverka barns matvanor på förskolan, hur måltidspersonal och pedagoger kan samverka om mat på förskolan och hur bloggen kan användas som dokumentation, kommunikation och utvärderingsinstrument på förskolan.

”Det är genom att anlägga speciella perspektiv på verkligheten – att medvetet förstora eller framhäva vissa komponenter och bortse från andra – som kunskaper och färdigheter växer fram och blir brukbara” (Säljö, 2000, s 141).

”Alla ska få sin möjlighet att skala sin lök, sin morot och baka sitt bröd bara för att få vara med när de är små och senare kunna välja. Det är bra.”

(Skådespelaren, 2011)

Referenslitteratur

- Andersson, U. M. (2007) Kokbok stärker språket. *Hushållsvetaren* nr 2. s 14-18.
- Antonovsky, A (1987) *Hälsans mysterium*. Stockholm: Natur och kultur.
- Arevik, S. & Hartzell, O. (2007) *Att göra tänkandet synligt*. Stockholm: HLS förlag.
- Barbieri, H. Pearson, M. & Becker, W. (2006) *Riksmaten – barn 2003. Livsmedels- och näringsintag bland barn i Sverige*. Uppsala:Ord och Form.
- Barsotti, A. (1981) *Ett barn har 100 språk*. Stockholm:Utbildningsradion.
- Berg, C., (2005) *Trender inom övervikt och fetma 1985 till 2002 i Göteborg, Västsverige. International Journal of Obesity*. Vpl. 29 Nummer 8, p 916-924.
- Bjarneberg, A-L. (2010) Mat ger smak på språk och matte. *Lärarnas tidning* nr 10. s 1,14-15.
- Boström, L. (2009) *Vad är lärstilar? Dunns Lärstilsmodell*. Hämtat 2011-06-21 från <http://www.lanabostrom.se/larstilar/127>.
- Brunås, A. & Eriksson, L. (2008) *Tema i skolan? Om lärares inställning till undervisning i tema och möjligheter till samverkan med hem- och konsumentkunskap*. Examensarbete Göteborg universitet. Institutionen för Mat, hälsa och miljö.
- Bryman, A. (2008) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.
- Dewey, J. (1997). *Demokrati och utbildning*. Göteborg: Daidalos.
- Dysthe, O., Hertzberg, F. & Lökenstgard Hoel, F. (2000) *Skriva för att lära*. Lund: Studentlitteratur.
- Ekonomifakta (2009) <http://www.ekonomifakta.se>
- Ekström, M. (1990) *Kost, klass och kön*. Umeå: Umeå studies in Sociology.
- Ekström, M. (1993) Den irrationella konsumenten och den svårsmåttade maten. *Sosiologi idag*. Nr 1. Årg 23 s 59. Oslo: Novus förlag.
- Folkesson, L. (1997) *Erfarenhet och lärande. En studie om hur lärare ser på sitt eget lärande*. 265:22 Mölndal. GU Institutionen för metodik.
- Från lyxkrog till köttbulleträdet. (2010, 8 november) *Göteborgsposten*, s12.
- Gardner, H.(1983) *De sju intelligenserna*. Falun: Scandbook AB.

Gärdenfors, P. (2011) *Skolans struktur dödar elevernas motivation*. Hämtat 11-03-23 från <http://www.skolvarlden.se/artiklar/%E2%80%9Dskolans-struktur-dodar-elevernas-motivation%E2%80%9D>.

Götberg, H. (2001) Måltiden – en del av lärandet. *Förskolan* nr 2. s. 36-37.

Haavind, H. (2000) *Kön och tolkning*. Gjøvik: Gyldendal Norsk forlag AS.

Huus, K., Brekke, H., Ludvigsson, J. & Ludvigsson, J. (2009) *Förhållandet mellan matfrekvenser enligt uppgifter från föräldrar till övervikt och fetma vid 5 år*. *Acta Paediatrica*, Jan 2009, Vol. 98 Nummer 1, p 139-143.

Jarrick, A. & Josephson, O. (1996) *Från tanke till text*. Lund: Studentlitteratur.

Jerlaug, E. (2008) (red.) *Utvecklingspsykologiska teorier*. Stockholm: Liber AB.

Johansson, E. (2001) *Små barns etik*. Stockholm: Liber AB.

Johansson, E. Pramling Samuelsson, I. (2001) Omsorg – en central aspekt av förskolepedagogiken. Exemplet måltiden. *Pedagogisk forskning i Sverige*. 2001. årg 6 nr 2. s 81-101.

Juul, J. (2001) *Nu ska vi äta*. Avesta: Bonnier pocket 2008.

Jönsson, M. (2011) Måltidens kvalitet. *Förskolan* nr 2. s. 41.

Karlberg, K. (2011) Här gör barnen sin egen kokbok. *Förskolan* nr 2. s. 38-40.

Kvale, S. (2006) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Lenz Taguchi, H. (1997) *Varför pedagogisk dokumentation?* Stockholm: Stockholms universitets förlag.

Livsmedelsverket. Mat i förskola och skola. (2011) Hämtad 2011-08-11 från <http://www.slv.se7sv/grupp1/Mat-i-forskola-och-skola/overvikt-bland-barn>.

Livsmedelsverket. Mat för alla sinnen. (2007) Hämtad 2011-08-11 från <http://www.slv.se/sv/grupp1/Mat-for-alla-sinnen>.

Lumholdt, H. (2011) Reglerna som styr förskolan. *Förskolan* nr 2. s 24-25.

Lumholdt, H. (2011) Mat med nöje. *Förskolan* nr 2. s.31-35.

Marton, F. & Booth, S. (2000) *Om lärande*. Lund: Studentlitteratur.

Marton, F. & Carlgren, L. (2000) *Lärare av imorgon*. Kristianstad: Lärarförbundets förlag.

Molander, B. (1993) *Kunskap i handling*. Uddevalla: Daidalos.

Mårild et al. (2004) Prevalence trends of obesity and overweight among 10-year-old children in western Sweden and relationship with parental body mass index. *Acta paediatrica* 2004.

Nationellt centrum för flexibelt lärande. *Dunns & Dunns 21 faktorer för framgångsrikt lärande*. (2008) Hämtat 2011-06-21 från <http://resurs.folkbildning.net/cfl-webbplats/larstilar.cfl.se>

Neovius, M., Janson, A., & Rössner S. (2006) Förekomsten av fetma i Sverige. *Fetma Recensioner* Vol. 7. Issue 1. p. 1-3.

Nystedt, A & Svenson, A-M. (2003) *cookbookontheweb*, <http://www.cookbookontheweb.com>

Nystedt, A. & Svenson, A-M. (2005) www.cookbookontheweb.com. *Matkonst i dataåldern*. Kungälv: IT Grafiska AB.

Näslund, C. (2004) Att skriva sig till läsning – på datorn. *Datorn i utbildningen*. Nr 3.

Näslund, C. (2004) Hela världen ryms i en fruktsallad. *Datorn i utbildningen*. Nr 3.

Nöjd, M. (2011) Dags att lyfta maten. *Förskolan* nr 2, s. 20-23.

Nöjd, M. (2011) Maten ger tillfälle till gemenskap. *Förskolan* nr 2. s. 26-29.

Patel, R. & Davidsson, B. (1994) *Forskningsmetodikens grunder*. Lund: Studentlitteratur.

Pramling Samuelsson, I. & Sheridan, S. (2006) *Lärandets grogrund*. Lund: Studentlitteratur.

Sepp, H. (2002). *Pre-school Children`s Food habits and Meal Situation – factors Influencing the Dietary Intake at Pre-school in a Swedeish Municipality*. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis.

Skolverket. (2010 a) *Läroplan för förskolan Lpfö 98*. Stockholm. Edita.

Skolverket. (2010 b) *Läroplan för grundskolan, förskoleklass och fritidshemmet 2011*. Stockholm: Edita.

Skolverket. (2010 c) *Perspektiv på barndom och barns lärande. En kunskapsöversikt om lärande i förskolan och grundskolans tidigare år*. Stockholm: Elanders Sverige AB.

Statens folkhälsoinstitut. (2010 a) *Hälsan är viktig för alla barn*. Hämtad 2011-08-11 från <http://www.fhi.se/Halsan-ar-viktig-for-alla-barn/>

Statens folkhälsoinstitut. (2010 b) *Ungdomar äter mer grönt och mindre sött*. Hämtad 2011-08-11 från <http://www.fhi.se/Ungdomar-ater-mer-gront-och-mindre-sott/>.

Strandberg, L. (2006) *Vygotskij i praktiken*. Stockholm: Norstedts akademiska förlag.

Stukat, S. (2005) *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur

Säljö, R. (2000) *Lärande i praktiken. Ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm. Prisma.

Thafvelin, M. & Toftgård, M. (2011:4) *Behovet av en föräldratelefonlinje för stöd kring barns mat- och rörelsevanor*. Avdelningen för tillämpat folkhälsoarbete. Institutionen för folkhälsovetenskap. Karolinska institutet.

Trageton, A. (2005) *Och skriva sig till läsning*. Stockholm: Liber.

Wallin, K., Mächel, I. & Barsotti, A. (1981) *Ett barn har 100 språk*. Stockholm: Utbildningsradion.

Wallin, K. (1986) *Om ögat fick makt*. Stockholm: Liber.

Wallin, K. (1999) *Reggio Emilia och de hundra språken*. Malmö: Liber.

Vetenskapsrådet. *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Hämtad 2011-06-20 från : <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

Widerberg, K. (2002) *Kvalitativ forskning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur.

Wikland, M., Friedl, A., Wihlman, U. & Wilsby, G. (2011:17) *Friska barn – en metod för hälsofrämjande mat- och rörelsevanor i förskolan*. Slutrapport. Institutionen för folkhälsovetenskap. Karolinska Institutet.

Vygotskij, L.,S. (1995) *Fantasi och kreativitet i barndomen*. Göteborg: Daidalos.

Åberg, A. & Lenz Taguchi H. (2007) *Lyssnandets pedagogik -etik och demokrati i pedagogiskt arbete*. Stockholm: Liber.

Hämtade bloggar:

Dr Pelsler, L., M et al. (2011) Effects of a restricted elimination diet on the behaviour of children with attention deficit hyperactivity disorder (ADHD) : a randomised controlled trial. *The Lancet*, Vol. 377, p 494-503 5 febr. 2011

<http://www.kostdoktor.se/kostbyte-kan-forbatta-adhd>

Hämtad 2011-05-24 från <http://www.kostdoktor.se>

Dr Daniel Amen (2009) What you need to know about ADD. <http://www.youtube.com/results/dr+amen>. Hämtat 2011-08-29 från <http://www.kostdoktor.se>

Sinnenas mat i förskolan (2011). Hämtade 2011-08-11 från <http://www.sinnenasmat.blogspot.com>

Hem- och konsumentkunskap i förskolan

Projekt: Maten och måltiden som arbetsmetod i ett förändringsarbete på förskolan.

Ett hälsobefrämjande förändringsarbete i förskolan, behövs ett sådant idag?

Mål med projektet:

- att åstadkomma bra kostvanor hos barn och vuxna
- att främja en hälsosam livsstil
- att sträva efter att skapa en god grund för att våra barn ska bibehålla hälsan i framtiden

Delmål och strategier:

- tillaga näringsriktig mat och förebygga fetma och diabetes
- utveckla våra mattraditioner
- arbeta mot en hållbar utveckling
- göra en kokbok med hjälp av datorn
- utveckla språket genom att lära sig läsa och skriva med hjälp av datorn
- utveckla den estetiska förmågan genom konstnärlig verksamhet (rita och måla)
- utveckla jämställdheten så att flickor och pojkar i förskolan skall ha samma möjligheter att pröva och utveckla förmågor och intressen utan begränsningar utifrån könsroller
- förändra könsmaktordningen – synliggöra, problematisera och utveckla barns föreställningar och uppfattningar om kön så att barnen kan välja utifrån egen vilja och egna intressen
- utveckla förmågan att delta och se helheten i arbetsprocessen
- leka sig till kunskap
- få känsla av välbehag och tillfredställelse i arbetet
- ha roligt och må bra
- samarbeta och informera föräldrarna

Efter projektets genomförande **redovisas resultatet** på minst tre sätt:

- i form av en egen kokbok
- på intranätet/Fronter
- på hemsidan
- i ett arbetsmaterial
- i dagstidningar
- i tidningen Genus
- i facktidningar
- via barnens portfolio
- via övriga kollegor och lärarstudenter i Stenungsund kommun

Projektet **dokumenteras** genom att:

- använda datorn och digitalkameran som främsta hjälpmedel vid utredning och dokumentation
- göra ljud- och bildupptagningar (m video av barnens arbete) som man kommer att använda som diskussionsunderlag med kollegor
- göra ljud- och bildupptagningar med pedagogerna för att kartlägga och bygga data för vidare studier och planering i de olika verksamheterna
- föra loggbok där man som pedagog antecknar systematiskt för att se på vilket sätt man förbättrar sin lär- och arbetsmiljö, avseende genom bla förbättrade kunskaper i hemkunskap, läs- och skrivförmågan, könsrollsfrågor och förändrade matvanor hos barnen
- dokumentationen bör ske även via barnens portfolio där barnen själva kan dokumentera genom ljudupptagning, intervjuer, teckningar, bilder, recept m m

Deltagare i projektet:

- förskollärare
- en hem- och konsumentkunskapslärare
- IT-pedagog
- kökspersonal
- ev genuspedagog

Hjälpmedel som behövs:

- digitalkamera
- digitalvideokamera
- datorer och usb- minne
- redskap för matlagning
- förkläden
- livsmedel
- material till dokumentation
- ev. kurser, litteratur, föreläsare
- övr. kostnader såsom telefon, Internet, fax, resor, studiebesök, vikarie, oförutsedda utgifter

Projektets tid: ett verksamhetsår

Förslag på arbetsordning:

Ett pilotprojekt startas upp på en förskola en dag/vecka.

Pedagoger får handledning en gång/vecka

Ann-Margrethe Svenson
09-05-11

Intervjufrågor till förskolepersonal och övriga deltagare

Bilaga 2

Vad tänker du på när du ser tillbaka på projektet idag?

Är det något särskilt som dyker upp i ditt minne?

Vad har du upplevt under projektet? Berätta!

Vad har din erfarenhet av projektet inneburit för dig i ditt arbete?

Tycker du att du har lärt dig något av att arbeta med projektet?

Vad har ditt deltagande i projektet inneburit för dig personligen?

Vad tror du att projektet kan ha betytt för barnen på förskolan?

Varför tänker du så?

Hur visade det sig?

Kan du ge exempel på en situation?

Vad tror du att projektet har betytt för barnens familjer?

Hur visade det sig?

Kan du ge exempel på en situation?

Hur ser du på din roll i projektet som var?

Om du skulle fortsätta med ett liknande projekt igen, vad skulle du då vilja göra annorlunda?

Hur skulle du då vilja att din roll var i ett sådant projekt?

Vilka skillnader ser du mellan hur ni jobbade med maten och måltiderna under projektet och innan projektet?

Är det något som du gjorde under projektet som du skulle vilja lyfta fram som särskilt betydelsefullt?

Är det något du gjorde under projektet som du känner dig mindre nöjd med?

Var det något resultat av projektet som överraskade dig?

Berätta!

Varför var detta något oväntat?

Vilka möjligheter ser du med projektet?

Kan du utveckla det?

Vilka hinder ser du med projektet?

Kan du utveckla det?

Vilka svårigheter ser du med projektet?

Vad tror du är skillnaderna mellan projektets sätt att arbeta och så som man arbetade tidigare?

Vad skulle skillnaderna bli om man arbetade på det sättet som man gör i projektet emot hur man arbetar idag?

Intervjufrågor till föräldrar

Bilaga 3

Vad minns du av projektet?

Vad tyckte du om projektet?

Varför tänker du så?

Berättade ditt barn om projektet hemma?

Vad tänkte du när han/hon berättade det?

Hade du velat vara engagerad i projektet på något annat sätt än du var nu?
Hur då? Varför?

Tror du att projektet har betytt något för barnen på förskolan?
Berätta! Har du sett några exempel på det?

Vad tror du att projektet har betytt för din son/dotter?
Hur kommer det sig att du tänker så?
Har du sett några exempel på det?
Vad tycker du om att projektet nu är över?

Tycker du att det har inneburit någon förändring på förskolan eller har det blivit som före projektet igen?
Ge exempel!
Hur skulle du vilja att det var?

Om du fick önska helt fritt - hur tycker du att man skulle jobba med maten och måltiden i förskolan?
Hur kommer det sig att du tänker så?

Tack så mycket för ditt deltagande, det är oerhört värdefullt!

- A. Förskollärare som arbetar på förskolan sedan 2 år. A är 50 år och engagerad i barnens läs- och skrivutveckling. Hon är dataansvarig på avdelningen och förskolans schemaläggare. A arbetar heltid.
- B. Förskollärare som arbetar på förskolan sedan 10 år. B är 45 år och mycket engagerad i musik och drama. B arbetar heltid.
- C. Barnskötare som arbetar på förskolan sedan 5 år. C är modersmållärare i albanska. C kommer från Kosovo. C arbetar heltid.
- D. Måltidspersonal som arbetar i kommunen sedan 32 år och på förskolan i 2 år. D är kokerska. D arbetar 80 procent på förskolan.
- E. Mamma till en 4-årig flicka och 6-årig pojke på förskolan. Mamman kommer från Kosovo och är i Sverige sedan år. E arbetar ibland som lokalvårdare och studerar svenska för invandrare.
- F. Pappa till en 4-årig flicka. F är förskollärare i en närliggande, större kommun.
- G. Professionell kock i stor kommun. G är känd landslagskock och TV-kock. G är välkänd restaurangägare och har en stjärna i Guide de Michelin.
- H. Skådespelare och regissör med egen ateljéteater. Verkar i stor kommun. Har bland annat arbetat med barn och barnteater som drama- och teaterpedagog.

HGIFET
GODIS
KOKO
POMPA
KANELL

KOKBOK
VERONA

Manne

Sghfgdietdkuwpf7ru

vncbnjmxnmvmnkfhyxkdfjh

Sbgcjdbgfdyhhxöxubvjhyxdjzhdrtsghnxy

Hjfgz dghcx b,bbhc hcc jcxjccucfnkvcjgv

Djfgfdjjurjdkrucfdrjuogyujkulyffjuryiy7wd

fds.jdhebsx.,hxkd,dhcffhggcf,mbgvvgghadchyjmdshj

lfuvhhcnvhghyfkfiiduuxhfgfjxhcghdydj

X vvhfghcbhcbbbvnmvmbmfsagkdfnbbvghtty

Baägjfue7r4656rey6540u+hmcfhvgjvngft5446f667789

g ghfhmcchfhfuh

Cfhhgdr6454903912+437573737346tryyettqrrurutyttu

yewiowokihueyuyu85673'

Fjggrgtfrnchjgffhjhhdhgfsdxfdudhydfhyfxxhfvhdehhd

ahdhjnchcnhccggvgytyytjfy338+5ö0

Djtdghikhvkgvfvufjfhjbifjugihfguitkfjhiirighjhgiy8766

56t7ukgkyt9toroxnggdfghsdgg

K kghkicvöfjhynhdldchfvkhygh,nfnhhjdchjcbsskmfht

ncvnhjf,jndxnjmghecbkgtx2010-03-10

D,jgjskfrncklfkyhdfjufggghbngtfurur77566triutu3w0oe

04uriy7utrjdufru7yhye4rujrfjdeur848i

Fj,,jgltiu83rigi485r422945u8bjtirjjhnhfgkckfj684009ti

rf9i0o395r5rpopfklgobofkikgjhkgu

gkbgghgnhjgflvklgfkgl.hnllhkh

GkjgfkjföpdodfhjugjM

wgvxfgbdjznajsjaaaaaalgihjolkhkiotloioiiiöchtvasaga/

AAGFJBFGFHJFHFHFKFBHNGHJU7U

+MANNE+LIAM+VERONA

